

Fondată: 1998
Anul XXI

ELANUL

Nr. 192
FEBRUARIE
2018

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Contribuțiile arheologilor și folcloriștilor la cunoașterea fondului spiritual al comunităților preistorice românești

Vicu MERLAN

Zestrea morfogenetică a unui popor se regăsește în preocupările materiale și spirituale ale comunităților ce au locuit la un moment dat, un anumit spațiu determinat. Pentru a regăsi amprentele celor ce s-au succedat pe vastele teritorii ale Daciei preistorice, un rol important l-au avut și-l au arheologii. Vom trece în revistă istoricul principalelor descoperiri și contribuții, ale celor care s-au dedicat acestui domeniu enigmatic al istoriei.

Istoricul și folcloristul **Alexandru Odobescu**, profesor de arheologie la Universitatea din București, este autorul unui tratat de istorie a arheologiei (*Istoria arheologiei*, 1877) și a unei monografii dedicate tezaurului de la Pietroasa descoperit în perioada când era profesor. Este considerat unul din întemeietorii arheologiei din România. Publică numeroase studii de folclor despre cântecele Europei răsăritene, dar îl preocupă îndeaproape istoria și

datinile românilor, pe care le va publica în 1861.¹

La sfârșitul secolului al XIX-lea profesorul **Constantin Chiriță**, realizând *Dicționarul Geografic al județului Fălciu*, surprinde în teren numeroase legende despre entități spirituale nevăzute, despre tainițe subterane ce dau spre alte lumii neștiute ș.a.²

- continuare în pagina 2 -

Viața spirituală în orașul Vaslui până la Marea Unire din 1918

Nicolae IONESCU

„Puține locuri îmi sunt mai duos cunoscute ca acel ținut al Vasluiului care nu e nici la munte, nici la șes și se împărtășește de o neasemuită frumusețe”
(N. Iorga)

Inițiativa proclamării de către Biserica Ortodoxă Română a lui anului 2018 – An omagial al unității de credință și neam are menirea să aducă în centrul atenției societății contribuția acestei instituții fundamentale la promovarea conștiinței naționale a poporului român și la făurirea Marii Uniri, întrucât întotdeauna ea a reprezentat pentru români factorul esențial care a ținut laolaltă neamul, indiferent de cauzele care i-au zădărnicit unitatea istorică.

În secolul al XIX-lea, denumit și veacul modernității, locuitorii târgului Vaslui se adaptează treptat noilor

transformări social-economice și politice ale vremii. Ei aparțineau în mare parte celor două confesiuni religioase importante din oraș: cultul ortodox și cultul mozaic.

Viața spirituală a populației românești era complexă, deși au existat mult timp doar două biserici ortodoxe, cea de-a treia, construindu-se abia la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Primul lăcaș ortodox datează din prima jumătate a secolului al XV-lea. Pe locul actualei biserici *Tâierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul*, a fost o alta mai veche, din timpul lui Alexandru

cel Bun, unde, probabil, au fost înmormântați marii boieri moldoveni: Isaiia vornicul, Negrilă paharnicul și Alexa stolnicul, executați de Ștefan cel Mare, la 16 ianuarie 1471, după ce complotaseră, se pare, împotriva voievodului¹. Mormântul dezvelit în cursul lucrărilor de restaurare din 1923, aparținea unuia dintre acești mari boieri moldoveni, care au făcut parte din divanul țării, vornicul Isaiia fiind chiar rudă domnească, ceea ce îndreptățește înhumarea sa în haine bogate, conform rangului².

- continuare în pagina 13 -

Contribuțiile arheologilor și folcloriștilor la cunoașterea fondului spiritual al comunităților preistorice românești

- urmare din pagina 1.

Etnologul **Simion Florea Marian** publică încă de la sfârșitul sec. al XIX-lea, în mai multe volume de datini și credințe în ciclul *Sărbătorile la Români (Părăsimile; Cincizecimea ș.a.)*. Bogatul material etnologic adunat de autor, are o însemnătate lingvistică și literară neprețuită, fiind adevărate cărți de vizită etno-psihologice ale poporului roman pe parcursul unui an de zile. Chiar dacă astăzi acest fond arhaic, întâlnit ici și colo pe la sate sub formă de descântece, vrăji, farmece, povești, ni se par superstiții, la baza lor stau vremuri și dimensiuni de demult apuse. În acest ciclu al sărbătorilor românești, "păgâne" sau creștine de peste an, Simion Florea Marian nu a reușit să le cuprindă decât pe cele de iarnă (începând cu Anul Nou) și de primăvară (până la Înălțare).³ Au fost însă continuate de **Tudor Pamfile**, în volumul: *Sărbătorile de vară (1910) și Crăciunul (1914)*. Studiile celor doi etnologi nu s-au suprapus, ci dimpotrivă s-au completat ca un întreg.⁴

În 1913 apărea la București lucrarea *Dacia Preistorică*, de **Nicolae Densușianu**. O lucrare absolut impresionantă, de peste o mie de pagini, o sinteză care, încă de la apariția ei, a stârnit și continuă să stârnească enorme pasiuni, pozitive și negative. Nicolae Densușianu sparge sistematic modelele repetitive impuse. Importanța, ca istoric, a lui Nicolae Densușianu constă în modul lui de gândire, în filosofia lui istorică. Dacia preistorică este, în esență, reconstrucția realităților istorice de la Dunăre și Carpați în vremea „ante-istorică”, poate imediat post-edenică.⁵

Cercetătorul **Petru Caraman** realizează o analogie a tradițiilor de la trecerea dintre ani asupra colindatului la români, slavi și la alte popoare, mai ales vecine (care ar putea fi reminescente arhaice de la vechile populații getice)⁶, iar **Gh. Ciaușanu** merge pe aceeași filiație surprinzând superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și noi.⁷

Arheologul german **Hubert Schmidt** realizează săpături arheologice sistematice în stațiunea arheologică eponimă Cucuteni – *Cetățuie*, jud. Iași, civilizație ce va avea ecouri profunde asupra spiritualității preistorice românești. Rezultatele acestor săpături sunt publicate la Berlin în lucrarea *Cucuteni in der oberen Moldau, Roumanien. Die befestsigte Siedlung mit bemalter Keramik von der Steinkupferzeit bis in die volle entwickelte Bronzezeit, 1932*.⁸

Istoricul **Vasile Pârvan** în monumentală lucrare *Getica*, tratează exhaustiv problematica geților din punct de vedere tehnic, științific și cultural-religios.⁹

Din tradiționala școală arheologică **Ioan Nestor** și colaboratorii pun în valoare rezultatele săpăturilor efectuate pe șantierele Valea Jijiei și a sondajele de la Larga Jijia.¹⁰

Constantin S. Nicolaescu-Plopșor a fost un arheolog, istoric, etnograf, folclorist, antropolog, geograf,

membru corespondent al Academiei Române. Este cel care va descoperi la Bugiulești – Tetoiu (jud. Vâlcea) în 1960, o fosilă umană (craniu) veche de 2 milioane de ani numită *Homo olteniensis* (*Australanthropus olteniensis*). El susține că hominidele de aici și-au făurit intenționat: măciuci, zbitoare, străpungătoare și răzuitoare, ceea ce atestă pe teritoriul României o activitate conștientă la nivelul acestor comunități arhaice timpurii. Publică studiul *Industries microlithiques en Oltenie*.¹¹

Primele săpături pe șantierul arheologic de la Schela Cladovei au fost efectuate de **Vasile Boroneanț** începând cu anul 1960. Au fost descoperite, de-a lungul timpului, peste 65 de morminte datând din perioada 7300 - 6300 î.H. O descoperire senzațională a fost cea a unui *Homo Sapiens* în vârstă de 8000 de ani. Datarea cu carbon radioactiv a uneia dintre cele mai vechi așezări de pe continentul european, confirma vârsta de circa 8750 de ani. În 1982 acesta își susține teza de doctorat "Paleoliticul superior și epipaleoliticul din zona Porțile de Fier", sub îndrumarea arheologului Vladimir Dumitrescu. Apariția așezării a fost favorizată de climatul sud-mediteranean instalat după perioadă glaciară în Defileul Dunării. Cultura Schela Cladovei-Lepenski Vir conturează o civilizație bine definită, dunăreană, încadrată cronologic între 7000-5000 î.H, evoluând de-a lungul mai multor faze. Pe parcursul cercetărilor au fost descoperite locuințe, vetre rituale și morminte. Corespunzător acestui nivel de viață sedentar au fost descoperite unelte agricole (săpăligi și plantatoare din corn de cerb). Purtătorii acestei culturi aveau locuințe de formă rectangulară, vetre pentru încălzit și pentru prepararea hranei, vetre rituale și practicau înmormântări de înhumatie în apropierea locuinței. Fica acestuia **Adina Boroneanț**, a declarat, că inventarul arheologic scos la iveală la Schela Cladovei, indică începutul vieții sedentare a omului, al trecerii acestuia de la stadiul de culegător, pescar și vânător la o civilizație primitivă, datând din anul 7100 î. H. și mergând până în anul 5500. Tot aici s-a găsit și un atelier de produs mărgelă din malahit și unelte din silex utilizate la fabricarea acestor podoabe.¹²

Arheologul **Vladimir Dumitrescu**, realizează primele săpături arheologice în anul 1933 în stațiunea eneolitică de la Bonțești, iar la Traian, jud. Neamț realizează săpături în anii 1936, 1938 și 1940. În baza acestor realizări, același autor stabilește *originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolie*. În anul 1967, publică rezultatele săpăturilor satului neo-eneolitic de la Hăbășești, jud. Botoșani, într-o monografie arheologică, iar în 1968 printr-un studiu amplu asupra acestor civilizații publică *Arta neolitică în România*. Tot în anul 1969 publică *Considerații cu privire la poziția cronologică a culturii Cucuteni în raport cu culturile vecine*, studiu ce stabilește clar determinările cronologice ale acestei înfloritoare civilizații.¹³ Soția sa **Hortensia Dumitrescu**, arheolog destoinic, tovarăș de muncă în

teren, completează tabloul descoperirilor științifice prin *Contribuții la problema originii culturii Precucuteni*.¹⁴

Arheologul **Radu Vulpe** întreprinde săpături arheologice în situl Izvoare, jud. Neamț între anii 1936-1948, identificând mai multe orizonturi culturale specifice complexului cultural Precucuteni-Cucuteni din Moldova.¹⁵

Istoricul **Constantin Daicoviciu** este considerat părintele arheologiei românești din Transilvania și Banat, el este cel ce a descoperit cetățile dacice din Munții Orăștiei, dezvelind pentru prima dată ruinele de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa.¹⁶

Hadrian Daicoviciu a realizat săpături arheologice la *Sarmizegetusa*, iar împreună cu tatăl său Constantin Daicoviciu a publicat *Sarmizegetusa: Cetățile și așezările dacice din Munții Orăștiei*.¹⁷ Apoi aduce date amănunțite despre triburile dacilor de pe întregul teritoriu, în lucrarea *Dacii ediatată* în 1965, iar în 1972 publică un studiu complet al acestora de la Burebista la cucerirea romană, pentru ca în 1984 să facă o descriere detaliată a marilor regi daci: Dromichaites, Burebista, Deceneu, Decebal.¹⁸

P. Roman, după numeroase campanii de săpături arheologice, descrie ceramica precucuteniană din aria Boian-Gumelnița și simbolistica ei.¹⁹

Preotul **Constantin Matasă**, realizând cercetări arheologice la Frumușica, jud. Botoșani, publică în anul 1945 date interesante despre satul preistoric cu ceramică pictată iar în anul 1964 despre așezarea neolitică Cucuteni B de la Tîrgu Ocna.²⁰

Arheologul **Aristotel Crășmaru**, prin rezultatele obținute în săpăturile arheologice sistematice din situl Drăgușeni, județul Botoșani, redă numeroase date despre comunitatea eneolitică din această zonă a Moldovei²¹, iar Ștefan Cucoș descrie o așezarea neolitică în bazinul Troțușului.²²

Colectivul de arheologi alcătuit din **Nicolae Zaharia**, **Mircea Petrescu Dîmbovița**, **Emilia Zaharia**, vor realiza numeroase periegeze în Moldova, identificând situri din paleolitic până în secolul al XVIII-lea care vor fi publicate în studiul intitulat *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*.²³

Un titan al arheologiei românești, formator de generații de arheologi, acad. dr. doc. **Mircea Petrescu-Dîmbovița** publică în 1957 principalele rezultate din situl Trușești, jud. Botoșani, pentru ca în anul 1966 să-și dedice un studiu culturii Cucuteni de pe teritoriul României. O lucrare de amploare este cea privitoare la cercetările arheologice din Moldova și principalele lor rezultate, fiind continuată cu un alt studiu general intitulat *Scurtă istorie a Daciei preromane*. Aceste realizări vor fi sintetizate în 1992 prin capitoul *Eneoliticul dezvoltat*, din *Istoria Românilor*, I (coord. **M. Petrescu-Dîmbovița**, **Al. Vulpe**). Sub coordonarea aceluiși cercetător apare în 1998 studiul monografic *Trușești. Monografie arheologică*, fiind un model de cercetare exhaustiv a unui sit arheologic preistoric. În anul 2004 acad. dr. Mircea Petrescu-Dîmbovița, avându-l colaborator de lucru pe cercetătorul **Mădălin Corneliu Văleanu** de la Complexul Muzeal Moldova Iași, publică o monografie arheologică de referință *Cucuteni - Cetățuie*, cu rezultatele cercetării dintre anii 1961-1966, aducând astfel noi mărturii istorice asupra modalităților practice de trai ale comunității agrariene cucuteniene din Moldova.²⁴

C. Daicoviciu în urma săpăturilor sistematice de pe *Șantierul Grădiștea Muncelului*, descrie mulțimea

artefactelor dacice de la Sarmizegetusa Regia, Sanctuarul sacru și Calendarul solar de andezit²⁵, iar fiul acestuia **Hadrian Daicoviciu** consacră un studiu pertinent intitulat *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*.²⁶

Arheologul **Marin Nica** a descoperit o statueta neolitică în așezarea de la Fărcașele-Hotărani, în anul 1970, și a fost numită de către descoperitorul acesteia „*Fetița*” de la Hotărani. Alături de „Gânditorul” și perechea lui, „Fetița de la Hotărani” poate fi considerată o adevărată capodoperă a artei neolitice. Statueta se remarcă în mod deosebit prin tehnica modelării, dar mai cu seamă prin ornamentică. Motivul meandric este de tradiție Dudești și este scos în evidență de albul încrustației, ornamentând fața și spatele, sugerând ia înflorată, acoperită în cea mai mare parte de pieptar.²⁷ **Veche de 7000 de ani, reprezentativă pentru estul și sud-estul Olteniei în epoca neoliticului mijlociu, însă cuprinzând și zona de sud-est a Munteniei, precum și nord-estul Bulgariei**. Marin Nica este și coordonatorul cele două așezări neolitice de la Cârcea (I, II), unde s-au descoperit, până în anul 2000, 19 cranii umane, depuse toate ritual, în gropi menajere sau în șanțul de apărare, așezări aparținând civilizației Starčevo-Criș III (neoliticul timpuriu). El numește „*Cultul Craniilor*”, cult întâlnit frecvent în așezarea neolitică de la Cârcea, de manifestările de același tip din neoliticul târziu, atestate în așezările culturii Cucuteni. Analizele antropologice realizate în 2009 pe craniul unei femei adulte, au evidențiat urme de vindecare după o intervenție care pare să se fi produs cu cel puțin 2 luni înainte de moarte.²⁸

O contribuție importantă la cunoașterea civilizațiilor eneolitice din spațiul românesc, o are **Silvia Marinescu-Bîlcu**, care efectuează numeroase investigații arheologice în zona subcarpatică a Moldovei asupra civilizației Precucuteni, studii despre relațiile acesteia cu civilizațiile vecine, dar și despre reprezentările plastice cu simbolism esoteric - *Cultura Precucuteni pe teritoriul României („Dansul ritual” în reprezentările plastice neo-eneolitice din Moldova; Relațiile între culturile Precucuteni și Boian-Gumelnița; Câteva observații asupra sculpturii în lut a culturii Hamangia și influența ei asupra plasticii culturii Precucuteni; Tirpești. From Prehistory to History in Eastern Romania*.²⁹

Arheologii **Vladimir Dumitrescu și Alexandru Vulpe** întocmesc, pe baza studiilor din teren cât și a resurselor bibliografice, o lucrare de referință intitulată *Dacia înainte de Dromihete*, tratând evoluția comunităților de pe teritoriul României din Paleolitic până în pragul secolului al III-lea î.H., după prezentarea primei faze a Latenului românesc.³⁰

Arheologul **Eugen Comșa**, în urma descoperirilor personale cât și din cercetările altor colegi din domeniu, realizează o sinteză a ocupațiilor neolitice a comunităților agrariene intitulată *Viața oamenilor din spațiul carpato-danubiano-pontic în mileniiile 7-4 î.H.* și un studiu amplu despre *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică*.³¹

În zona transilvăneană un rol important în cercetarea arheologică îl au arheologii **Atilla Zoltan**, **N. Vlasa**, **Gh. Lazarovici**, **Sabin Luca**, **Zoia Kalmar**, **Drașovean Fl.** ș.a. care au făcut cercetări la Tărtăria, Gura Baciului, Parța. Aceste situri sunt de referință pentru Transilvania și Banat deoarece în aceste locuri s-au descoperit numeroase artefacte cu scriere străveche, sanctuare consacrate Marii Zeița Mame ș.a.

Gheorghe Corneliu Lazarovici, arheolog și director al Muzeului de istorie al Transilvaniei (Cluj-Napoca), își aduce o contribuție notabilă asupra cercetărilor arheologice din Transilvania, respectiv asupra comunităților preistorice de la Parța, Gura Baciului etc. De asemenea, realizează studii ample asupra neoliticului din Banat, asupra civilizației Vinca etc. În acest context științific **Gh. Lazarovici și Zoia Maxim**, au realizat o monografie arheologică în 1995, pentru situl Gura Baciului, jud. Cluj, iar în 2001 un studiu despre situl de la Parța.³²

Directorul Muzeului Brukenthal din Sibiu, **Sabin Adrian Luca** realizează de-a lungul timpului cercetări în teren, iar în urma acestora publică, în colectiv *Repertoriul arheologic al județului Sălaj*, *Repertoriul descoperirilor arheologice din Banatul românesc*, *Repertoriul arheologic al județului Hunedoara*, *Repertoriul arheologic al județului Sibiu*. De asemenea studiază Cultura Bodrogkeresztúr, respectiv sfârșitul eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României, dar efectuează în 2011, în calitate de coordonator, cercetări arheologice la Turdaș-Luncă (jud. Hunedoara) și în Peștera Cauce. Aduce noi dovezi în ceea ce privește migrațiile și evoluția locală din neo-eneoliticul Transilvaniei.³³

Mircea Babeș prin descoperirile arheologice din zona Buzăului, descrie statuetele geto-dacice de la Cărlomânești, studiu publicat în revista de arheologie SCIVA, nr. 3.³⁴

Cercetătoarea americană de origine lituaniană **Maria Ghimbutas**, tratează cu seriozitate problematica spiritualității din spațiul carpato-danubian în lucrările *The Gods and Goddesses of Old Europe, 7000-3500 B.C. Myths, Legend and Cult* și în *Civilizația Marii Zeițe și cavalerii Războinici*, stabilind că în acest spațiu se află centrul spiritualității europene.³⁵

Profesorul universitar ieșean **Attila Laszlo** realizează săpături arheologice în central orașului Huși, iar în baza descoperirilor făcute publică studiul numit *Cercetări arheologice în așezarea Cucuteni A-B de la Huși*, descoperind printre altele și un fragment ceramic având reprezentat o față umană de câteva milenii, iar în anul 1997 își aduce contribuția asupra determinărilor prin metoda radioactivă a artefactelor neo-eneolitice.³⁶

Arheologul **Dan Monah** analizează arta culturii Cucuteni ca o mare civilizație europeană, realizând asupra acesteia datari prin C14, descrie săpăturile arheologice din tell-ul cucutenian «Dealul Ghindaru», comuna Poduri, județul Bacău, iar în colaborare cu Ștefan Cucuș, întocmesc în 1985 o lucrare amplă intitulată *Așezările culturii Cucuteni din România*. În anul 1997 cu ocazia unei importante expoziții asupra artefactelor culturii Cucuteni organizată în Grecia la Tessalonik, Dan Monah în calitate de coordonator scoate *Cucuteni. The last great chalcolithic civilization of Europe*, un atlas color al artei cucuteniene redat prin bogăția geometrică și coloristică a acestei culturi arheologice.³⁷

Cercetătorul **Alexandru Păunescu** de la Institutul de Arheologie din București, face săpături arheologice la Ripiceni pe Prut, unde descoperă urme de locuire paleolitică pe terasele înalte ale Prutului. În 1993 realizează un studiu monografic asupra acesteia. Într-o altă lucrare prezintă *evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României* în 1970. Rezultatele descoperirilor sale vor fi publicate sub titlul *Paleoliticul și mezoliticul de pe*

teritoriul Moldovei cuprins între Siret și Prut; Paleoliticul și epipaleoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Carpați și Siret 1998; *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul cuprins între Carpați și Dunăre* 2000; *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan* 2001; *Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Dobrogei* 2003.³⁸

Cercetătorul **Vasile Chirica** de la Institutul de Arheologie din Iași, efectuează decenii la rând săpături arheologice în situl Mitoc – Malu Galben, jud. Botoșani, descoperind numeroase nivele de civilizație străveche din Paleoliticul Superior, cu o grosime de peste 20 de metri, unde au fost identificate fosile preistorice, arme și unelte din silex de Prut, vetre de foc, artefacte cu o simbolistică esoteric (celebrul pandantiv din calcit cu incizii ce ar putea reda o scriere incipientă, arhaică, sau chiar o pictogramă!). Colaborează cu numeroși cercetători din străinătate (Belgia, SUA, Franța etc.) dar și cu cei de peste Prut din Basarabia, realizând studii despre populațiile paleolitice din Moldova dintre Nistru și Tisa. Efectuează sub coordonarea cercetătorului Al. Păunescu *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, iar cu M. Tanasachi, *Repertoriul arheologic al județului Iași*³⁹

Cercetătorul **Marin Cărciumaru** realizează studii atât asupra activității omului preistoric din paleolitic cât și asupra mediului natural în care acesta a existat. În 1979 a publicat primul studiu asupra picturilor parietale din peștera Cuculiat, singura peșteră, la acea vreme, cu arta rupestră din Paleoliticul României (**calul și feline**). **Apoi 1979 a redeschis săpăturile arheologice din peștera Cioarei, jud. Gorj**, punând în evidență **existența unui vechi nivel Musterian**. Printre descoperirile cele mai spectaculoase din peștera Cioarei, au fost decoperite cele mai vechi recipiente din stalagmite pentru prepararea ocrului, din lume. În anul 1985 a descoperit într-un vas atribuit culturii Gumelnița, din așezarea de la Ulmeni (jud. Călărași), primul colier de semințe perforate. Apoi în Peștera cu "incizii" săpată în calcarele negre în apropierea satului Fanate, comuna Campani, a descoperit gravuri a două siluete umane realizate în manieră liniară. În Peștera Cizmei situată în apropierea satului Ribicioara, (jud. Hunedoara), a găsit gravuri rupestre, iar în Peștera Popii situată la intrarea în defileul Sohodol dinspre comuna Runcu (jud. Gorj), a descoperit picturi rupestre a două siluete umane de dimensiuni mari, precum și alte două reprezentări umane de mici dimensiuni. În anul 1983 a publicat descoperirea a unor resturi de pâine carbonizată, din așezarea de la Celei-Corabia (jud. Olt). Ulterior efectuează săpături arheologice în așezarea de la Poiana Cireșului (Piatra Neamț) de unde colectează un impresionant material litic și faunistic, fiind identificate obiecte de artă și podoabă de o importanță inestimabilă (amulete din oase cu o scriere arhaică incizată), cercetări care se efectuează și astăzi.⁴⁰

Mihalache Brudiu face un studiu amănunțit asupra paleoliticului superior și epipaleoliticul din Moldova (pentru așezările de pe malul Prutului de la Crasnaluca, Cotu Miculiței, Puricani, Țepu, Mălușteni etc, scoțând în relief principală arie de răspândire a așezărilor din aceste perioade istorice, cât și armele, uneltele și tipurile de așezări folosite. De asemenea studiază numeroși tumuli

din sudul Moldovei, atribuindu-le origini diferite de la indo-europenii de altădată până la turanicii târzii.⁴¹

Cercetătoarea ieșeană **Ruxandra Alaiba** în lucrarea *Cultura Cucuteni în Podișul Bârladului*, analizează fenomenul cultural Cucuteni din Moldova, pe segmentul central al regiunii, punând în evidență aria de răspândire, tehnologia, cultura și spiritualitatea acestei civilizații. Ea realizează atât săpături arheologice în Moldova cât și pe malul drept al Nistrului, alături de colegii din Basarabia.⁴²

Ștefan Cucuș întocmește un studiu privitor la începuturile perioadei de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului în zona subcarpatică a Moldovei, iar într-o altă lucrare tratează *câteva considerații la unele probleme ale eneoliticului final de la est de Carpați*, pentru ca apoi să identifice aria de răspândire a fazei Cucuteni B, în zona Subcarpatică a Moldovei.⁴³

Cătălin Bem cercetător la Muzeul Național al României, datează cu ajutorul metodei radiocarbon, ariile culturilor Boian-Gumelnița – Cernavoda I și Precucuteni-Cucuteni – Tripolie, fapt care a putut astfel departaja clar, din punct de vedere cronologic, diferențele temporale ale culturilor arheologice și a etapelor succesive ce s-au desfășurat în acest diapazon preistoric.⁴⁴

Cercetătoarea ieșeană **Cornelia-Magda Mantu (Lazarovici)**, face săpături arheologice în apropiere de Iași, în situl eneolitic de la Scânteia, iar în cadrul tezei de doctorat tratează *Cronologia absolută a culturilor neolitice din România și relațiile lor cu lumea egeo-anatoliană*, pentru ca apoi să-și extindă studiul asupra întregului complex cultural Cucuteni-Tripolie, a relațiilor și sincronismelor cu alte culturi contemporane din bazinul Mării Negre.⁴⁵

Profesorul universitar ieșean **Nicolae Ursulescu**, coordonator al importantelor șantieri studențești de la Mihoveni, jud. Suceava, Tg. Frumos și Isaiia, jud. Iași, analizează interferențele și sintezele culturale ale siturilor studiate, precum și unele simboluri oculte numerologice identificate în tezaurul statuar de la Isaiia, despre sanctuarul sacru de peste 6000 de ani de la Isaiia și noi date despre complexe de cult din mediul precucutenian. La acestea se mai adaugă și un studiu pertinent despre exploatarea sării de saramură în neoliticul timpuriu la Solca, jud. Suceava, precum și un altul despre începuturile istoriei pe teritoriul României.⁴⁶

Profesorul **Gheorghe Dumitroaia**, directorul Complexului Muzeal Județean Neamț, face demersurile necesare ca în 2005, să inaugureze Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni –, care adăpostește în prezent cea mai bogată colecție de artă neo-eneolitică din sud-estul Europei și de artă cucuteniană (decorativă și figurativă) din întreaga lume. I-a fost acordat premiul „Adrian Rădulescu” (2003) pentru expoziția și volumul „*Poduri-Dealul Ghindaru. O Troie în Subcarpații Moldovei*”. A luat parte la săpăturile arheologice de la: Răucești (1978-1979, 1986, 2015), Poduri (1981-2011), Vânători-Neamț (1982), Lunca (1983-2004), Izvoare (1984, 2015), Săvești (1986), Dulcești (1988), Urecheni (1988), Oglinzi (1988-1992), Ghindăoani (1992), Negrițești (1992), Borșeni (1992), Dobreni (1998), Păuleni-Ciuc (1999-2015), Târgu Neamț (2003), Cucuieți (2003-2004), Solca (2003), Țolici (2007-2009), Piatra Neamț – Curtea Domnească (2005-2006, 2009-2011, 2012, 2014) și Cetatea Neamț (2007-2008), Piatra Neamț – Poiana Cireșului (2011-2015).⁴⁷

Mirel Popovici, cercetător la Muzeul Național al României din București, alături de **Puiu Hașotti** și **Doina Galbenu** fac investigații arheologice importante pe șantierul neolitic de tip tell de la Hârșova. Tell-ul de la Hârșova, unul dintre cele mai mari descoperite în sud-estul Europei, s-a format pe o stâncă acoperită cu nisip, adus de Dunăre. Dimensiunile considerabile și evoluția îndelungată a așezării se explică prin poziția sa deosebit de favorabilă – punte de legătură între Dobrogea și Câmpia Română, situată între Balta Ialomiței și Balta Brăilei, în apropierea guri de vărsare a Ialomiței în Dunăre. Locuirea începe la nivel Boian – Vidra și continuă, fără hiatus, în etapele Boian – Spanțov, Gumelnița A1 și A2 până în faza Cernavodă la, nivel în care s-au descoperit importuri Cucuteni A₄. În cel *de-al doilea nivel Gumelnița A2*, printre construcțiile descoperite amintim: locuința cu altar, locuințele cu platformă de lemn, locuințe cu șanț de fundație, locuința cu vatră și cuptor.⁴⁸ Tell-ul a fost semnalat pentru prima dată de S. Morintz și D. Șerbănescu cu ocazia cercetărilor de suprafață întreprinse în zonă; primele cercetări arheologice au fost conduse de D. Galbenu în trei etape – 1961-1963, 1971, 1975.

Eugenia Popusoi. De numele ei se leagă cercetarea din situl neolitic de la Balș (jud. Iasi), aparținând culturii Starcevo-Cris și descoperirile din apropierea municipiului Bârlad, de la Trestiana, comuna Grivita. Între 1964 – 1993 a descoperit în perimetrul așezării 27 de locuințe aparținând perioadei neoliticului timpuriu, respectiv culturii Starcevo-Cris, cu un inventar bogat și variat. Lucrarea *„Monografia arheologică Trestiana”*, apărută în anul 2005, reprezentând un corolar a celor peste trei decenii de muncă în situl aparținând neoliticului timpuriu de la Trestiana.⁴⁹

Unul din puținii arheologi care au interpretat semnificația artistică și spirituală a motivelor picturale a civilizațiilor neo-eneolitice, este arheologul **Anton Nițu** (*Despre semnificația motivului pictural în formă de „casă” de la Turdaș* (1943-1945); *Reprezentările umane pe ceramica Cris și liniară din Moldova* (1968), *Reprezentările feminine dorsale* (1972).⁵⁰

I. Aldea, prin cercetările sale arheologice descoperă la Ghirban, comuna Berghin, județul Alba, un altar magic de ritual specific civilizației Cucuteni, cu o vechime mai mare de 5000 de ani.⁵¹

Alexandrescu Petre, publică în revista de arheologie SCIVA, nr. 3 (iulie-septembrie), din anul 1980, despre *Natura lui Zalmoxis potrivit relatărilor lui Herodot*, scoțând astfel în prim plan figura marcantă a divinității getice, rolul acesteia în spiritualitatea neamului trac.⁵²

Victoria Paraschiva Batariuc de la Muzeul din Suceava, descrie în urma mai multor campanii arheologice, așezarea de la Bosanci, jud. Suceava, prin care sunt analizate artefactele aparținând civilizației Precucuteni, de peste 6000 de ani.⁵³

Violeta Teodoru (Bazarciuc) de la Muzeul din Huși, descoperă în cetatea de la Bunești - *Dealul Bobului*, jud. Vaslui, între 1978 - 1992, peste 1.000 de obiecte din aur (celebra *diademă getică princiară din aur* de peste 800 g), argint, bronz etc, datate din secolele IV-II î. H. Diademă alcătuită din două bare de aur care se apropie și se desparte ritmic, formând ochiuri, încadrându-se artei animaliere esoterice traco-getice. Din punct de vedere stratigrafic s-a stabilit un singur nivel de locuire; în zona de nord, nivelul dacic suprapune o locuire neolitică, aparținând etapei

Cucuteni A₂. Descoperirile de la Bunești aduc o lumină nouă asupra culturii geto-dacice din Moldova, care datorită puternicii dezvoltări, trece la un nou stadiu de dezvoltare, caracteristic cele de a două epoci a fierului.⁵⁴

Radian Romus Andreescu studiază plastica antropomorfă și zoomorfă gumelnițeană, prezentând evoluția cronologică și artistică a acesteia.⁵⁵

Conferențiarul universitar dr. **Dumitru Boghian**, studiază cu stoicism prin intermediul săpăturilor arheologice de la Târgul Frumos jud. Iași și a rezultatelor altor situri moldovene, modul de trai a comunităților eneolitice, trăgând concluzii pertinente asupra vieții cotidiene, asupra complexității socio-religioase și culturale a arhetipurilor divine feminine care s-au manifestat la un moment dat.⁵⁶

Prof. universitar doctor **Mircea Ignat** a desfășurat în perioada 1967-1991 o intensă activitate de muzeograf la Muzeul Județean Suceava, apoi, în anii 1991-2010 a fost titular al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, ca lector și conferențiar universitar la Facultatea de Istorie și Geografie. În perioada 1967-2006 a participat, în calitate de coordonator și colaborator, la peste 30 de șantiere arheologice, tipărind cărți de specialitate, cursuri universitare, numeroase studii și articole științifice în revistele de specialitate.⁵⁷

Arheologul **Ioan Mareș** de la complexul Muzeal Bucovina din Suceava, prin investigațiile arheologice din județul Suceava (Scheia), cât și prin studiile sale pertinente despre metalurgia aramei în civilizațiile Precucuteni și Cucuteni, își aduce un aport substanțial la studierea tehnologiilor preistorice de prelucrare și obținere a uneltelor și armelor din metal din eneolitic. Cercetătorul a vizat aria culturilor Precucuteni și Cucuteni din spațiul românesc, dar și o serie de stațiuni eneolitice vecine care fac trimitere la un areal mult mai larg, de prelucrare a metalului, prin „magia transformării aramei”.⁵⁸

Un pasionat al arheologiei de pe Valea Elanului, jud. Vaslui, înv. **Marin Rotaru** participă la numeroase periegeze și săpături arheologice, alături de cercetătorii vasluieni **Cristian Onel, Laurențiu Chiriac și Laurențiu Ursache**, prin care descoperă numeroase vestigii arheologice, unele din acestea fiind inedite. Astfel la *Șuletea*, jud. Vaslui, descoperă un cap de piatră, iar la *Mălușteni* un cap mobil de statueta.⁵⁹ Împreună cu **Costachi Buzdugan**, Marin Rotaru, descoperă pe valea Elanului o mulțime de artefacte, printre care și câteva sceptre schematice din piatră dură, obiecte care vor face studiul unei cărți intitulată *Antichitățile Elanului*.⁶⁰

Celebrul profesor și arheolog italian Marco Merlini din Italia, este cel căruia îi datorăm datarea Tăblițelor de la Tărtăria, a căror vechime a fost stabilită la aproximativ 7.300 de ani, cu mult înainte ca sumerienii să existe. În anul 2004 în România, Marco Merlini ajunge la Cluj, unde se găsea inventarul descoperit la Tărtăria odată cu celebrele tăblițe. „*Oasele, ca și tăblițele, sunt foarte vechi. Acum este o certitudine. Acum este rândul nostru să dovedim că scrierea a început în Europa cu două mii de ani înaintea Sumerului. În România, avem o comoară imensă, dar ea nu aparține numai României, ci întregii Europe*” spunea acesta.

Pe linia descoperirilor arheologice se încadrează și semnatarul cărții: **Vicu Merlan**, care încă din anul 1995 realizează săpături arheologice în situl getic *Huși - "Dealul lui Bălan"*, apoi între 1996-2014 pe siturile

aparținând Paleoliticului Superior de la *Huși - "Ursoaia", Roșu - "Frantz Dâscă", Răducăneni "MAT*, complexului cultural Precucuteni-Cucuteni de la *Isaia - "Balta Popii", "Bazga - "Cetățuie", Dolhești - "La Ulm", Rotăria - "Pe Runc", județul Iași; Crețești - "La Intersecție", Armășeni - "Muncel", Huși - "Lohan-Camping".*

În teza de doctorat am inclus *Unelte și arme de silex și piatra din eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut* (2005), iar prin *Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului și Văii Moșnei* (2006) și *Monografia comunei Răducăneni, jud. Iași* (2016) am adus lămuriri asupra fenomenului *Moșna*, asupra tumulilor din zonă, asupra legendelor și tradițiilor locale. În 2006 prin finalizarea studiului asupra tezaurului statuar descoperit în situl precucutenian de la Isaia, identificat într-un sanctuar în preajma unor măsuțe de altar, am publicat rezultatele privind *Misterul Zeițelor de la Isaia*, iar prin *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor* (2008), am lămurit în parte misterul Movilei Răbâiei, a menhirilor din zona Hușilor, a riturilor de înmormântare de la Valea Grecului, Chersăcosul și Râșești ș.a. La acestea se adaugă numeroase expediții de verificare și analizare a unor artefacte preistorice, cât și a unor locații sacre unde s-au desăvârșit spiritual multe suflete elevate a tuturor timpurilor (peșterile din Bucegi, Subcarpații Buzăului, Valea Răutului, Valea Nistrului, Dobrogea etc).⁶¹

În Basarabia arheologul **Victor Sorokin**, în urma cercetărilor sale sistematice de pe mai multe situri, realizează un studiu complex asupra raporturilor dintre civilizațiile Precucuteni și Tripolie, care fac parte din aceeași familie culturală eneolitică - *Les rapports entre les civilisations Precucuteni-Tripolie A et Bolgrad*.⁶²

O preocupare de suflet a arheologului basarabian **Andrei Vartic** a fost aceea de a descoperi și interpreta esoterismul ancestral al comunităților getice și a celor anterioare acesteia la Țâpova, Orheiul Vechi, Cosăuți ș.a. A studiat misterele tehnologice ale civilizației dacice, cât și arhitectura medievală românească, identificând în profunzimea sa frumosul și misticul divin, legate de semnificația Numărului de Aur.⁶³

Săpăturile arheologice efectuate de **Ion Niculiță** de pe cursul mijlociu al Nistrului, pe malul drept, la Saharna, aduc noi dovezi despre spiritualitatea getică din zona estică a Daciei.⁶⁴

Colectivul format din **Șerban Bobancu, Cornel Samoilă și Emil Poenaru**, au întocmit un studiu pe care l-au structurat în lucrarea *Calendarul de la Sarmizegetusa Regia*. Autorii studiului au plecat de la structura numerică de măsurare a timpului și preocupare predilectă a astrologilor geți, continuându-și analiza asupra micului sanctuar circular, a marelui sanctuar circular, a sanctuarelor dreptunghiulare, precum și a cheii de descifrare a sistemului calendaristic dacic. Spre finalul studiului s-a putut pune în balanță performanțele sistemului calendaristic dacic, care a avut un rol determinant în cunoașterea bolții cerești cât și a științei astrologice din acele vremuri.⁶⁵

Victor Kernbach în *Dicționar de mitologie generală*, adună numeroase informații din tradiția românească, culegând date mitice despre fenomenele autohtone de natură paranormală, atribuite în marea majoritate vremurilor îndepărtate.⁶⁶

Etnograful **Romulus Vulcănescu** în lucrarea *Mitologia Română*, analizează structura patriarhală a miturilor românești, surprinse în fondul tradițional rural

medieval sau contemporan, identificându-i substratul esoteric în legende și tradiții populare românești.⁶⁷

Marele istoric al religiilor **Mircea Eliade**, prin scrierile sale pline de substanță din *Istoria credințelor și ideilor religioase*, *Morfologia religiilor și Dicționar al religiilor* vorbește despre religia dacilor, despre tradițiile și obiceiurile acestora, despre civilizația Daciei preistorice.⁶⁸

Nicolae Miulescu prin lucrarea *Dacia, țara zeilor*, scoate în evidență rolul spațiului carpato-dunărean în contextul marilor descoperiri arheologice, ce pun în valoare spiritualitatea profund esoterică a comunităților neo-eneolitice, rolul acestora la nașterea unor popoare dimprejur și chiar la mari distanțe.⁶⁹

Cercetătorul **Ioan Rodean** pasionat de lumea magică a artefactelor din fosta capitală a Daciei, încearcă să elucideze misterele complexelor litice din cadrul incintei sacre de la *Sarmizegetusa Regia*.⁷⁰

Istoricul vasluian **Dan Ravaru**, cercetător al datinilor și tradițiilor locale, întregeste acest domeniu prin „*Folclor, etnografie, istorie locală*” (1998), *Lumea magică a obiceiurilor* (2007), „*Rit și magie în colinda agrară, Plugușorul*” (2009), *Păstoritul și farmecul fluierului* (2012), „*Datini și obiceiuri de pe Valea Tutovei*” (1981)⁷¹, iar **Carmen Anghel** face o sinteză a ceea ce reprezenta *Lupul la daci*, studiu publicat în 2004.⁷²

În revista „*Munții Carpați*”, geologul **Nicolae Țicleanu** este primul cercetător care corelează datele istorice cu cele geologice, privitor la piramida holografică ce se manifestă la începutul lunii august pe Muntele Ceahlău. N. Țicleanu, pe baza dovezilor sale, demonstrează că Muntele Ceahlău este *Kogaionul - muntelui sfânt al dacilor*.⁷³

Alături de arheologi și cercetătorii din domenii interdisciplinare s-au remarcat, în căutarea legendelor sau a povestirilor istorice sau esoterice, documentariști care au publicat numeroase articole despre tradiții și legende, culese din toate colțuri României, pentru revista „*Formula As*”: **Longin Popescu Ion** (*Pe urmele lui Zamolxis*, 2003), **Lupescu Bogdan** (*Stăpânii furtunilor: Solomonarii, „Descântătorii de case”, „Omul care alungă ploaia”*) (Lupescu Bogdan 2009-2010), **Manole Cătălin** (*Misterul coifurilor de aur, Șercanul, „Comori ale trecutului românesc Cucuteni”*), **Aurora Pețan** (*Valea regilor traci; Piramidele de la Sona; Poveștile Ceahlăului - 2009*) iar pentru „*Lumea Misterelor*” Incapuciato, **Tunelele secrete ale dacilor, Misterele Daciei Hyperboreea, Chipul Sfinxului din Bucegi**. Studii documentaristice de teren, relativ recente sunt culese și de **Gramă Ionel** și **Pompei Cristian**, pentru aceeași revistă „*Lumea Misterelor*”, relatări documentate care au menirea de a completa fișa tehnică a fenomenelor mai puțin „*ortodoxe*” care au totuși la bază remineșcențe ancestrale din fondul colectiv național: *Flăcări deasupra comorilor haiducilor, Tunele misterioase în România, Poarta spre Infinit, Moș Crăciun de altă dată ..., Istoria mormântului Urieșului, „Enigme străvechi”, „Energii misterioase în cotul Carpaților”, „Codex Rohonczii, o scriere misterioasă descifrată de o româncă”, „O uimitoare istorie scrisă pe oase”*.⁷⁴

Note:

1. Alexandru Odobescu, *Le Trésor de Pétrossa. Étude sur l'orfèvrerie antique*, Tome I-III, Éditions J. Rothschild, Paris, 1887-1900; Idem, *Cântecele poporane ale Europei răsăritene, mai ales în raport cu țara, istoria și datinile românilor*, 1861; *Răsunele ale Pindului în Carpați*.

2. Chiriță Constantin, „*Dicționar geografic al județului Fălciu*”, Iași, 1893, p. 2.
3. Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, I-II-III, ediție îngrijită de Iordan Datcu, Editura *Grai și suflet - Cultura Națională*, București, 2001; idem, *Legende istorice din Bucovina*, ediție îngrijită de Paul Leu, Editura *Junimea*, Iași, 1981.
4. Tudor Pamfile, *Sărbătorile de vară*, București, 1910; idem, *Crăciunul*, București, 1914.
5. Densușianu Nicolae - *Dacia preistorică*, Ed. Meridiane, București, 1989.
6. Caraman Petru, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare*, Editura Minerva, București, 1983.
7. Ciușanu Gh., „*Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și noi*”, București, 1914.
8. Hubert Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau, Roumanien. Die befestsigte Siedlung mit bemalter Keramik von der Steinkupferzeit bis in die volle entwickelte Bronzezeit*, Berlin, 1932.
9. Pârvan Vasile, *Getica*, Ed. Științifică, București, 1967.
10. Nestor Ioan și colab., *Săpăturile de la șantierul Valea Jijiei (Iași - Botoșani - Dorohoi) în anul 1950*, SCIV, I; idem, *Sondajele de la Larga Jijia*, SCIV, III, 1951.
11. Constantin S. Nicolaescu-Ploșor, *Industries microlithiques en Oltenia*, 1963.
12. Adina Boroneanț, Descoperiri în situl arheologic de la Schela Cladovei, în *România Liberă*, 04.07.2009, p. 1; Alexandra Georgescu, Cea mai veche așezare umană din Europa a fost descoperită în România. Locuitorii erau adevărați uriași: aveau peste 1.90 înălțime, în <http://adevarul.ro/locale/turnu-severin/>, 15 febr. 2015, p. 1-2.
13. Dumitrescu Vladimir, *La station préhistorique de Bonțești*, Dacia, III-IV (1927-1929), 1933; *La station préhistorique de Traian. Fouilles des années 1936, 1938 et 1940, Dacia, IX/X (1941-1944)*, 1945; *Originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolie*, SCIV, 14, 1; 14, 2, 1961.
14. Dumitrescu Hortensia, Contribuții la problema originii culturii Precucuteni, SCIV, VIII, 1957.
15. Vulpe, Radu, Izvoare. Săpăturile din 1936-1948, 1957, București.
16. Emil Condurachi, Constantin Daicoviciu, *The Ancient Civilization of Romania*, London: Barrie & Jenkins, 1971.
17. Hadrian Daicoviciu, Constantin Daicoviciu, *Sarmizegetusa: Cetățile și așezările dacice din Munții Orăștiei*, Ed. Meridiane, București, 1960.
18. Hadrian Daicoviciu, *Dacii*, Ed. Științifică, 1965; reeditată Ed. pentru literatură, 1968; Ed. Enciclopedică Română, 1972; Ed. Hyperion, Chișinău, 1991; Idem, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Ed. Dacia, Cluj, 1972; *Portrete dacice: Dromichaites, Burebista, Deceneu, Decebal* (1984).
19. Roman, Petre, *Ceramica precucuteniană din aria Boian-Gumelnița și semnificațiile ei*, SCIV, 14, 1, 1961.
20. Matasă Constantin, *Frumușica. Village préhistorique à céramique peinte dans la Moldavie du Nord, Roumanie*, 1945, București; idem, Așezarea neolitică Cucuteni B de la Tîrgu Ocna - Podei, Arh. Mold., II-III, 1964.
21. Crășmaru Aristotel, *Drăgușeni - Monografia arheologică*, 1977, Botoșani.
22. Cucoș Ștefan, *O așezare neolitică în bazinul Troțușului*, Mem. Ant., II, 1969.
23. Zaharia, Nicolae; Petrescu-Dîmbovița, Mircea; Zaharia, Emilia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, 1969, București.
24. Petrescu-Dîmbovița Mircea, *Les principaux résultats des fouilles de Trușești*, AȘUI, secț. II, t. III, 1-2, 1957, p. 1-21; idem, *Cucuteni*, 1966, București; *Cercetările arheologice din Moldova și principalele lor rezultate*, Danubius, I, p. 5-17; 1978 - *Scurtă istorie a Daciei preromane*, Iași; 1992 - *Eneoliticul dezvoltat*, în: *Istoria Românilor*, I (coord. M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Vulpe), București, p. 162-169; Petrescu-Dîmbovița, M.; Florescu, Marlena; Florescu Adrian, *Trușești. Monografie arheologică*, 1998 București-Iași; Petrescu-Dîmbovița, Mircea, Mădălin Corneliu Văleanu, *Cucuteni - Cetățuia. Săpăturile din anii 1961-1966. Monografie arheologică*, BMA, XIV, Piatra Neamț, 2004.
25. Daicoviciu C. și colaboratori, *Șantierul Grădiștea Muncelului*, în SCIV, IV, 1-2, 1953.
26. Daicoviciu Hadrian, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Editura Dacia, Cluj, 1972.

27. Marin Nica, *Reprezentările antropomorfe în cultura Vădastra, descoperite în așezările neolitice de la Hotărani și Fărcașele, Jud. Olt, Oltenia II*, 1980; idem, *Reprezentarea pieselor de îmbrăcăminte pe figurinele antropomorfe ale culturilor neolitice Vădastra și Boian din Oltenia, Oltenia*, seria a III-a, an IV, 2000, nr. 1-2, p. 29, 30, 31.
28. Nica, Marin, Simona Lazăr, D. Bondoc, B. Tănăsescu, „Cârcea-La Hanuri, jud. Dolj”, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*. Campania 1998.; Nica, Marin, S. Lazăr, D. Ridichie, D. Bălțean, „Raport asupra săpăturilor arheologice de la Cârcea, punctul „Hanuri” – campania 2000”, în *Oltenia. Studii și Comunicări, Arheologie-Istorie*, 13, 2001, p. 7-22.
29. Marinescu-Bîlcu Silvia, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București; „*Dansul ritual în reprezentările plastice neo-eneolitice din Moldova*, în *Sciv*, 2, 1974, 8, 167-179. 1976 - *Relațiile între culturile Precucuteni și Boian-Gumelnița*, SCIV, 27, 3, p. 347-354. 1977 - *Câteva observații asupra sculpturii în lut a culturii Hamangia și influența ei asupra plasticii culturii Precucuteni*, Peuce, VI, p. 13-17. 1981 - *Tirpești. From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR-International Series, 107, Oxford. 1986 - *Dansul ritual în reprezentările plastice neo-eneolitice din Moldova*, în SCIVA, p. 3.
30. Dumitrescu Vladimir, Vulpe Al., *Dacia înainte de Dromihete*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
31. Comșa Eugen, *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică*, București, 1995; idem, *Viața oamenilor din spațiul carpato-danubiano-pontic în milenii 7-4 î.H.*, 1997.
32. Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, în colecția BMN, III, Cluj, 1979; Gh. Lazarovici, *Cultura Vinča în România*, 1991; Lazarovici Gh., Zoia Maxim, *Gura Bacului, Monografie arheologică*, Cluj Napoca, 1995; Lazarovici Gh., Drașovean Fl., Maxim Zoie, *Parța*, 2001. Lazarovici, Gh.; Kalmar, Zoia, *Tărtăria, Cluj Napoca*; Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean, Z. Maxim, *Parța. Monografie arheologică*, Vol. 1; vol. 1.2; Waldpress, BHAB, 12, 2001.
33. Sabin Adrian Luca, Nicolae Gudea: *Repertoriul Arheologic al Județului Sălaj*; Sabin Adrian Luca: *Descoperiri Arheologice din Banatul Romanesc. Repertoriu*; Sabin Adrian Luca: *Repertoriul Arheologic al Județului Hunedoara*; Sabin Adrian Luca: *Sfârșitul Eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României - Cultura Bodrogkeresztúr*; Sabin Adrian Luca (Coord.): *Cercetările arheologice preventive De La Turdaș-Luncă (Jud. Hunedoara)*, Campania 2011; Sabin Adrian Luca, Zeno Karl Pinter, Adrian Georgescu: *Repertoriul Arheologic al Județului Sibiu (Situri, Monumente arheologice și istorice)*; Sabin Adrian Luca, Cristian Roman, Dragoș Diaconescu: *Cercetări Arheologice în Peștera Cauce*; Sabin Adrian Luca, Cosmin Suciu - *Migrations And Local Evolution In The Early Neolithic In Transylvania: The Typological-Stylistic Analysis And The Radiocarbon Data*, in Michela Spataro, Paolo Biagi (Ed.) - *A Short Walk Through The Balkans: The First Farmers Of The Carpathian Basin And Adjacent Regions*, 2007; Sabin Adrian Luca, Cosmin Ioan Suciu: *The Eneolithic Fortification System of Turdaș-Luncă, Hunedoara County, Romania*, în *Pradziejowe osady obronne w Karpatach*, 2015.
34. Babeș Mircea, *Statuetele geto-dacice de la Cărlomânești, Județul Buzău*, în SCIVA, 3, 1997, p. 319-352.
35. Ghimbutas Maria, *The Gods and Goddesses of Old Europe, 7000-3500 B.C. Myths, Legend and Cult*, London, 1977; idem, *Civilizația Marii Zeițe și cavalerii Războinici*, 1997.
36. Laszlo Attila, *Cercetări arheologice în așezarea Cucuteni A-B de la Huși*, Arh. Mold., IV, 1966, p. 7-22; idem, *Datarea prin radiocarbon în arheologie*, București, 1997.
37. Monah Dan, *Datarea prin C14 a etapei Cucuteni A2*, SCIVA, 29, 1, 1977, p. 33-41; 1982 - *O importantă descoperire arheologică în «Arta» Nr.7-8*, p. 11-13; *Săpăturile arheologice din tell-ul cucutenian «Dealul Ghindaru», comuna Poduri, județul Bacău*, CA, V, p. 9-22; Monah Dan, Cucos Ștefan, *Așezările culturii Cucuteni din România*, 1985, Iași; 1997 - *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni – Tripolie*; Monah Dan et alii, *Cucuteni. The last great chalcolithic civilization of Europe*, Archaeological Museum of Thessaloniki, 1997, Athen.
38. Păunescu Al., *Ripiceni-Izvor, 1966; Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, 1970; *Paleoliticul și epipaleoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Carpați și Siret* 1998; *Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Siret și Prut; Paleoliticul și mezoliticul din spațiul cuprins între Carpați și Dunăre* 2000; *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan 2001; Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Dobrogei* 2003.
39. V. Chirica, *The Gravettian in the East of the Romanian Carpathians*, BAI, III, Iași, 1989, 239 p. 6; Chirica, I. Borziac, N. Chetrau, *Gisements du Paléolithique supérieur ancien entre le Dniestr et la Tissa*, BAI, V, Iași, 1996, 335 p. ; Al. Păunescu, P. Șadurschi, **V. Chirica**, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, vol. I-II, București, 1976, 375 p.; **V. Chirica**, M. Tanasachi, *Repertoriul arheologic al județului Iași*, vol. I-II, Iași, 1984; 1985, 570 p.
40. Marin Cârciumar, *Câteva aspecte privind oscilațiile climatului din Pleistocenul superior în sud-vestul Transilvaniei*, SCIV, 24, 2, p. 179-205; 1985, *Le collier de semences d'Ulmeni (culture de Gumelnița)*, Dacia, N.S., XXIX, 1-2, p. 125-127; 1996, *Paleoetnobotanica. Studii în Preistoria și Protoistoria României (Agricultura preistorică și protoistorică a României)*, Editura Glasul Bucovinei, Helios, Iași, 1996, 201 p., 61; **Marin Cârciumar, Petru Brijan, 1989, Gravurile rupestre din “peștera cu incizii”**, SCIVA, 40, 1, p. 73-81; **Marin Cârciumar, Mircea Nedopaca, 1988, Gravurile rupestre din peștera Cizmei, Thraco-Dacica, IX, p. 181-196; Marin Cârciumar, Radu Cârciumar, 2000, Prehistoric Cave Painting in Romania, Millenium III, A Workshop of Ideas and Projects for European Integration and Global Civilisation, Bucharest, p. 171-190;**
41. Mihalache Brudiu, *Paleoliticului superior și epipaleoliticul din Moldova. Studiu arheologic, în Biblioteca de Arheologie*, București, 1974; idem, *Lumea de sub tumulii din sudul Moldovei. De la indoeuropeni la turanicii târzii - mărturii arheologice*, București, 2003.
42. Alaiba Ruxandra, *Complexul cultural Cucuteni-Tripolie. Meșteșugul olăritului*, Ed. Junimea, Iași, 2007.
43. Cucos Ștefan, *O așezare neolitică în bazinul Troțușului*, Mem Ant, II, 1969, p. 481-486; 1980 - *Începuturile perioadei de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului în zona subcarpatică a Moldovei*, AMN, XIX, p. 253-260; 1989 - *Câteva considerații la unele probleme ale eneoliticului final de la est de Carpați*, Carpica, XX, p. 61-67; 1999 - *Faza Cucuteni B, în zona Subcarpatică a Moldovei*, Piatra Neamț, 1999.
44. Bem Cătălin, *Elemente de cronologie radiocarbon. Ariile culturilor Boian-Gumelnița – Cernavoda I și Precucuteni-Cucuteni – Tripolie*, CA, XI, I, 1998-2000, p. 337-359.
45. Mantu, Cornelia-Magda, *Cronologia absolută a culturilor neolitice din România și relațiile lor cu lumea egeeo-anatoliană*, în CI, XVII-1, 1998, p. 83-100; 2000 - *Cucuteni-Tripolye cultural complex; relations and synchronism with other contemporaneous cultures from the Black Sea area*, SAA, VII, p. 267-284.
46. Ursulescu, Nicolae, *La Roumanie du sud-est zone d'inteférences et de fusions culturelles*, CA, XI, partea I, 1998-2000, p. 317-320; *Începuturile istoriei pe teritoriul României*, Iași; *Dovezi ale unei simbolistici a numerelor în Cultura Precucuteni*, în Memoria Antiquitatis, XXII, Piatra Neamț, 2000, pag. 51-69; *Interferențe și sinteze culturale (migrațiile în neo-eneolitic)* vol I, p. 339; *Exploatarea sării din saramură în neoliticul timpuriu la Solca (jud. Suceava)*, SCIVA, 3, 1977, p. 307-317; *Despre vechimea reprezentărilor masculine în neo-eneoliticul România*, în BAI, vol. I, 2000; Ursulescu, N.; Merlan, Vicu, 1996 - *Isaia, comuna Răducăneni, județul Iași, Cronica Cercetărilor Arheologice, București*, p. 32; 1998 - *Isaia, comuna Răducăneni, județul Iași, Cronica*, p. 61; 1999 - *Isaia, comuna Răducăneni, județul Iași, Cronica*, p. 160-163; 2000 - *Isaia, comuna Răducăneni, Județul Iași*, în: *Cronica Cercetărilor Arheologice*, București, 1997, p. 32, pl. XXIV, p. 110-111; 2000 - *Isaia, comuna Răducăneni, județul Iași, Cronica*, p. 158-159; 2002 - *Un sanctuar de acum 6000 de ani*, Magazin Istoric, XXXVI, 5, p. 73-76; Ursulescu, N.; Boghian, Dumitru, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice din așezarea precucuteniană de la Târgu Frumos, județul Suceava*, 1997-1998, CC, III, p. 13-21; Ursulescu, N.; Boghian, D.; Cotiuga, V.; Merlan, Vicu, *Noi date privind complexele de Cult din cultura Precucutenieni*, în «*Sargeția*», XXX, 2001-2002, p. 61-78.
47. Dumitroaia Gheorghe, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca și Oglinzi, jud. Neamț*, MemAntiq, 19, 1994; idem, *Comunități preistorice din nord-estul României, de la cultura Cucuteni până în bronzul mijlociu*, Piatra-Neamț, 2000.
48. Popovici D., Hașotti P., *Considerations about the synchronism of the Cernavoda I culture*, Pontica XXI-XXII, 1989, p. 291-297; Popovici D., Hașotti P., Galbenu D., Nicolae C. 1992, *Cercetările arheologice din tell-ul de la Hârșova (1988)*, Cercetări Arheologice, IX, p. 8-18.

49. Eugenia Popusoi, *Monografia arheologică Trestiana*, 2005.
50. Nițu Anton, *Despre semnificația motivului pictural în formă de „casă” de la Turdaș*, în APULUM (II) 1943-1945, Alba – Iulia; idem, *Reprezentările umane pe ceramica Criș și liniară din Moldova*, în SCIV, 19,3, 1968, p. 388-402; *Reprezentările feminine dorsale*, în Materiale și Cercetări, 1972, p. 78-97.
51. Aldea I., *Altarul magic de ritual descoperit în așezarea neolitică de la Ghirban, comuna Berghin, județul Alba în SCIV*, 3, iul.-sept., 1980.
52. Alexandrescu Petre, *Natura lui Zalmoxis potrivit relațiilor lui Herodot*, SCIVA, 3, iulie-septembrie, 1980, p. 340-335.
53. Bataciuc Victoria Paraschiva, *Așezarea precucuteniană de la Bosanci, jud. Suceava*, Suceava, VI-VIII, 1979-1980, p. 33-43.
54. Bazarciuc Violeta Veturia, *Tezaurul princiar de la Bunești, Dealul Bobului*, jud. Vaslui, în *Acta Moldaviae Meridionalis*, nr. 4, p. 23-25.
55. Andreescu Radian Romus, *Plastica antropomorfă și zoomorfă gumelnițeană*, 2013.
56. Boghian Dumitru, *Unele considerații asupra vaselor cucuteniene antropomorfe și antropomorfizate*, în *Arh. Mold.*, XXXV, 2012, p. 107-136; idem, *Gânduri despre viața cotidiană în pre- și protoistorie*, în *rev. Prutul*, nr. 56, Huși, 2015, 5-10.
57. Mircea Ignat, Bogdan Petru Nicolicea, *Așezarea preistorică de la Silistea Scheii, județul Suceava. De la preistorie la Evul Mediu*, în *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă (eds.), Honoraria 11, Iași, 2015, p. 657 –669.
58. Ion Mareș, *Metalurgia aramei în civilizațiile Precucuteni și Cucuteni*, Suceava, 2012.
59. Rotaru Marin, Gh. Gherghe, *Capul mobil de statueta descoperit la Mălușteni, județul Vaslui*, în revista Elanul, numărul 17/2002, p. 3; Rotaru Marin, *Un cap de piatră descoperit la Șuletea, jud. Vaslui*, în revista „Elanul”, nr.72, februarie 2009, p. 2.
60. Buzdugan Costachi, Rotaru Marin, *Antichitățile Elanului*, 1997.
61. Merlan Vicu, *Noi descoperiri paleolitice la Huși «La Ursoaia»*, în *Acta Meridionalis*, XXVIII-XXIX (1998-1999), p. 41; Vicu Merlan, Florentin Burtănescu, Alexandra Comșa, *Un mormânt jamnaia cu lespede de piatră la Chersăcosu (com. Stănilești, județul Vaslui)* în revista *Arheologia Moldovei* nr. XXII (1999), 2002, p. 209-214; Merlan Vicu, *Sanctuarul sacru de la Isaiia – Zeițele Protectoare*, în: *Revista Misterelor*, nr.28, 2000; *Prutul*, 2000; *Balada*, 2003 Germany; *Divertisment Magazin*, 2004 Canada; 2003 - *Situl paleolitic de la Roșu-«Frantz Dâasca», comuna Răducăneni, județul Iași*, în *Revista Prutul*, nr. 25, p.1-2; 2004 - *Crețești - «La Intersecție»*, în: revista *Prutul*, nr.28, p.2-3; *Cronica*, 2003-2013; 2005 - *Unelte și arme de silex și piatra din eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut*, Ed. Lumen, Iași; 2006 - *Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului și Văii Moșnei*, Ed. Lumen, Iași; 2006 - *Misterul Zeițelor de la Isaiia*, Ed. Lumen, Iași; 2008 - *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor*, Ed. Lumen, Iași; 2011 - *Vulcanii noroioși din România*, Ed. Panfilius, Iași; 2014 - *Monografia comunei Bunești-Averești, jud. Vaslui*, Ed. Stef, Iași; 2014 – *Carst și pseudocarst în Podișul Moldovei, între Carpați și Nistru*, Ed. Stef, Iași; Merlan Vicu, Grigorina Hapaleț, *Monografia comunei Dolhești, jud. Iași*, Ed. Lumen, 2006, Iași; Merlan, Vicu, Maricica Grigoriu, *Monografia comunei Ciortești, jud. Iași*, Ed. Pamfilius, 2011, Iași; Merlan, Vicu, Irina Bulai, Marietta Matei, *Monografia comunei Răducăneni, jud. Iași*, Ed. Stef, 2016, Iași; Merlan, Vicu, Vasile Trofin, *Monografia comunei Tătărăni, jud. Vaslui*, Ed. Stef, 2018, Iași; Vicu Merlan, *Bazga-Cetățuie, jud. Iași, în Cronica*, 2009, p. 65-67; Vicu Merlan, *Itinerar dobrogean – Munții Măcinului*, în *Lohanul*, nr. 20, dec. 2011, p. 73-74; Vicu Merlan, *Scrierea preistorică sacră de pe teritoriul Daciei*, în *Lohanul*, nr. 20, dec. 2011, p. 4-7; Vicu Merlan, *Rituri de înmormântare străvechi*, în *Lohanul*, nr. 20, dec. 2011, p. 7-11; idem, în *Dacia Magazin, Elanul, Rapsodia, Prutul, Meridianul*; Vicu Merlan, *Peștera Limanu – un labirint enigmatic al Dobrogei*, în *rev. Lohanul*, nr. 39, 2016, p. 54-57.
62. Sorokin, Victor, *Les rapports entre les civilisations Precucuteni-Tripolie A et Bolgrad- Aldeni*, SAA, 1998, VII, p. 157-168.
63. Vartic Andrei, *Magistralele tehnologice ale civilizației dacice*, Ed. Basarabia, 1998; idem, *Frumos și mistic în arhitectura medievală românească*, Curentul Internațional, nr. XXV, 2007, SUA.
64. Niculiță Ion, *Raport despre cercetările arheologice din situl Saharna în vara anului 2007*, Universitatea de Stat din Moldova, octombrie 2007.
65. Bobancu Seban și colaboratori, *Calendarul de la Sarmizegetusa Regia*, Ed. Academică, București, 1980.
66. Kernbach Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1983.
67. Vulcănescu Romulus, *„Mitologie română”*, Editura Academiei R.S.R., București, 1985.
68. Eliade Mircea, *„De la Zalmoxis la Genghis-Han”*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1990; 1991-1992 *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Vol. I, II; 1992 - *Morfologia religiilor*; 2003 - *Dicționar al religiilor*.
69. Miulescu Nicolae, *Dacia, Țara Zeilor*, Colectia Trika, 1991.
70. Rodeanu Ioan, *Enigmele pietrelor de la Sarmizegetusa*, Editura Albatros, București, 1984.
71. Ravaru Dan, *„Folclor, etnografie, istorie locală”*, Vaslui, 1998; idem, *„Rit și magie în colinda agrară, Plugușorul”*, în revista Elanul, nr. 94, decembrie 2009, pagina 1, 7 – 11; *Lumea magică a obiceiurilor*, în „Elanul”, nr. 70, 2007, p.1, 3-4; *Păstoritul și farmecul fluierului*, în Elanul, nr. 121, 2012, p. 1 – 2; Ravaru Dan, Ravaru Silvia, *„Datini și obiceiuri de pe Valea Tutovei”*, Vaslui, 1981.
72. Anghel Carmen, *Lupul la daci*, în suplimentul „Jurnalul Național”, 15 noiembrie 2004, pagina 20.
73. Țicleanu Nicolae, Țicleanu Elena, *Kogaionul muntelui sfânt al dacilor*, în „Munții Carpați”, nr. 7, 1998, p. 62-73.
74. Grama Ionel, Pompei Cristian, *Flăcări deasupra comorilor haiducilor*, în „Lumea Misterelor”, nr. 11, 2005, p. 17; Grama Ionel, *Tunele misterioase în România*, în „Lumea Misterelor”, nr. X, 2007, p. 13; Grama Ionel, Pompei Cristian, *Poarta sper înfinit*, în „Lumea Misterelor” martie-aprilie 2008, p.16; Grama Ionel, *Moș Crăciun de altă dată ...*, în „Lumea Misterelor”, nr. 12, 2008, p. 12; idem, *Istoria mormântului Urieșului*, în Lumea Misterelor, din 22 iulie – 22 august 2008, p. 12; Grama Ionel, Cristian Pompei, Gheorghe Cohal, *„Romanizarea” Daciei*, în Lumea Misterelor, din 23 august – 22 septembrie 2008; Grama Ionel, *„Enigme străvechi”*, în Lumea Misterelor, 18 noiembrie – 15 decembrie 2008; idem, *„Energii misterioase în cotul Carpaților”*, în Lumea Misterelor din 21 aprilie – 22 mai 2009; Grama Ionel și Pompei Cristian, *„Codex Rohonczii, o scriere misterioasă descifrată de o româncă”*, în Lumea Misterelor, 20 mai – 22 iunie 2008, p. 16; idem, *„O uimitoare istorie scrisă pe oase”*, în Lumea Misterelor, anul VII, nr. 11.

Neculai I. ONEL

Cuprins de fericire

Doamne, te rog să poruncă

Să nu fiu trimis în Rai.

Vreau să umblu pe câmpie și prin luncă,
S-admir frumosul nostru plai.

Vreau ca să aud cuvinte spuse-n șoapte,
Să simt parfumul florilor de mai,
Plimbându-mă în miez de noapte
Cuprins de fericire când sărutul tu mi-l dai.

Nu vreau alei pustii

Și lespezi de morminte,

Vreau glasuri de copii,

De tinerețe să-mi aduc aminte.

De-aceea înc-o dată al tău supus

În slavă și iubire o zi te roagă:

Nu mă trimite acolo sus,

Căci viața pe pământ mi-e dragă.

Acolo unde voi pleca pe veci

Nu voi zări grădini și cer albastru,

În jur vor fi privescări reci,

Voi fi un biet sihastru.

Istoria Bârladului

(urmare din numărul trecut)

Gheorghe CLAPA

Urmează a se ține seama că în vechime a existat o mare pădure de fag în împrejurimile Bârladului, începând de pe la satul Stoeșești (doc. 1546 martie 25) și se continua până în fostul județ Covurlui. Documentul din 1797 octombrie 14 face mențiunea că pe moșia Dealul Mare (răsărit de oraș) mai existau copaci de fag. Astăzi au rămas numai două insule izolate una de alta; Popeni cotele 282, 285 și 341, și Tg. Berești cota 362, Talașman. Din vestitul codru de odinioară a rămas denumirea de Блжочвиною care se traduce prin „bucovina” (făgetul), la care s-a adăugat numele de Leahului, termene ce s-au înscris în documente. Hrisovul din 1546 specifică „de sub făgetul Leahului” și documentul hotarnicei Bârladului spune „prin făgetul Leahului”, cuvinte care arată că hotarul mergea prin vârful dealului cu pădure de fag.

N. A. Constantinescu în „Dicționarul onomastic român”, la pag. XLIX arată: Leahu și Lehu, to. Lehliu, ung. Lenghel, înseamnă „polon” și indică originea etnică sau sunt luate ca poreclă; apar însă și formele înrudite cu acest etnic: Leș (pl. Leși), Leavul, Leau, Leahotă, Leatotă, ceea ce denotă un sentiment de admirație pentru poporul polon. Numele de Leahul apare și ca nume de familie (doc. din 1605 aprilie 2).

Recapitulând cele expuse, putem stabili acum hotarul de răsărit al hotarnicei, care pleca din malul stâng al râului Bârlad – cam la 5 km în sus de comuna Zorleni, trecea peste șes la dealul cel mare – cota 245 „până la marginea făgetului” în vârful dealului cotele 285, 337, 331 și 326 „prin făgetul Leahului, de-a lungul obcinei” și apoi în jos până la pârâul Jeravățului, cam în dreptul Văii Șuşnești. În document se face mențiunea de Șuşnești. Satul a dispărut la anul 1840; au rămas astăzi numirile de Valea Șuşnești, dealul Șuşneștilor și lanul Șuşneștilor, toate pe partea dreaptă a pârâului Jeravăț.

HOTARUL DE MIAZĂ-ZI

Întrucât documentul hotarnicei din anul 1495 ianuarie face mențiune de satele Liești, Hrănești și Roșcani, astăzi dispărute, este necesar a se identifica pe baza documentelor vechi.

Satul Liești a fost la gura jeravățului, pe partea stângă, menționat de documentul din 1414 august 2 al lui Alexandru cel Bun, prin care se dăruiește boierului Toader Pitic și fratelui său Dragul un sat la gura Jeravățului unde cade în Bârlad și au fost cneji Lie și Țigăneștii. Hrisovul din 1436 septembrie 19, emis de frații Ilie și Ștefan V. V., face mențiune că se dăruiește lui pan Dan Mosciană și satul Lieștii la gura Jiravței. De asemeni, prin zapisul din 1636 august 15 al vornicului Pavalășcu Ghenghe (privitor la moartea

unui om), se face mențiune de locul Țigăneștilor pe apa Bârladului mai jos de gura Jeravățului, mai sus de Măciucași; și documentul lui Vasile Lupu din 1642 august 4 amintește de moșia Țigăneștii de pe apa Bârladului, mai jos de gura Jeravățului, mai sus de Măciucași.

Satul Liești a dispărut și au rămas numirile: Valea lui Ilie și dealul lui Ilie pe partea dreaptă a Bârladului la gura Jeravățului, amintire de la cneji Lie și Țigăneștii; dealul Țiganca, cota 210 și 158 pe partea stângă a Jeravățului, la vărsarea lui în Bârlad; râpile Țiganca Mică și Țiganca Mare cu deschiderea spre râul Bârlad; moșia Țigănești pe apa Bârladului.

„Și pe matca cea veche a Jeravățului la vale din jos de Hrănești”; satul este amintit de documentele din 1519 iunie 25 și din 1596 iulie 22 și s-a aflat cam prin dreptul comunei Grivița de astăzi sat fondat în urma războiului din 1877, numit în memoria luptătorilor de la Grivița.

Mihai Costăchescu identifică greșit satul Roșcani, cu seliștea lui Roșca de pe lângă comuna Perieni (nota p.447 din vol. I de la doc. 1436 iunie 13), unde într-adevăr există și astăzi Valea Roșcani afluent la Valea Seacă, și dealul Roșcani, situate la nord de comuna Perieni. În diplomă se vorbește de hotarul sudic, iar valea și dealul Roșcani sunt situate la nord și în afara ocolului târgului Bârlad.

Satul Roșcani a fost situat pe râul Bârlad, unde cade Hubalna în Bârlad, după cum se precizează în hrisovul lui Petru Rareș din 1531 martie 12 și documentul lui Radu Mihnea din 1618 martie 20. Precizarea „unde cade Hubalna în Bârlad ținutul Tutova”, identifică astăzi satul Ciortolomul.

O altă problemă în discuție este aflarea punctului de sud de pe pârâul Tutova. Documentul arată că hotarul merge din malul Bârladului, „de acolo drept peste șes și drept spre deal la dumbrava roșie... și la malu Tutovei, din jos de Roșcani”. Puncte de reper avem:

- Satul Roșcani, azi Ciortolomul;
- Documentul din anul 1489 octombrie 14, prin care Ștefan cel Mare cumpără satul Pogoneștii pe Bârlad, azi comuna Pogonești pe pârâul Tutova;
- Documentul din anul 1497 martie 6, dat de Ștefan cel Mare confirmă nepoților lui Nicoară Pogon stăpânirea peste satul Pogoneștii pe Tutova (azi satul se numește Pogonești);
- Prin documentul din 1620 septembrie 1 – 1621 august 31, Alexandru Ilieșt dăruiește satul Măciucanii pe Tutova (ce a fost drept domnesc de ocolul târgului) lui Ivașco și Grigore Ghenghea, întărit și de Ștefan Tomșa prin documentul din 1623 aprilie 12, cu specificarea

„satul Mărciucanii pe pârâul Tutova despre răsărit”. Satul Mărgiucanii sau Măciucanii este Iveștii de astăzi, care se află pe ambele maluri ale pârâului Tutova;

- Mărturia vel vornicului Constantin Paladi din 1786 iunie 26, cu ocazia stabilirii locului pentru imaș, arată: „că în partea de gios iaste în destul până la puțul lui Ciocârlie, iar în sus până în Balta Oii, iar spre apus li-au rămas foarte puțin 100, fiindcă în zarea dealului sunt țarinile târgoveților și nu pot să calce piste țarina lor, cum și spre răsărit până în hotarul moșiei sărdăriței Codrenițăi, însă în Balta Oii și drept până în apa Bârladului, numai șăsul, iar nu și dealurile, cum pre largu să cuprindă la aceiaș mărturie”.

Recapitulând, hotarul de miază-zi mergea de la Valea Șuşnești pe albia pârâului Jeravăț la vale din jos de Hrănești (Grivița) până la vărsarea acestuia în râul Bârlad (unde a fost satul Liești) și de aci printre salcie Pogonești și Ivești, drept până la pârâul Tutova, cuprinzând șesul Balta Oii.

HOTARUL DE APUS urmează cursul pârâului Tutova în sus, până la gura pârâului Crângului.

HOTARUL DE MIAZĂ-NOAPTE

Pentru stabilirea hotarului ne călăuzim de următoarele izvoare:

Documentul lui Ștefan II, din 1444 iunie 18, întărind stăpânirea popii Toader, face mențiune de heleșteul Bistricenilor. De asemeni, referatul stolnicului Constantin Sturza din anul 1765, amintește de iazul Bistricenilor pe pârâul Smila.

Ulterior, iazului Bistricenilor i s-a spus al Zemeienilor, Băcanii, Români.

Hrisovul din 1546 aprilie 19, dat de Petru Rareș, arată că „Lazăr fiul lui Iuga și nepotul său Mogâldea, feciorul lui Iștoc și Grozav, feciorul Soficăi, au vândut jumătate de sat Români și o parte din satul Zmeiani, lui Efrem Huru vornic, ocine ce au avut de la strămoșul nostru Alexandru Voievod”. Satele Români și Zmeiani se aflau deasupra moșiei târgului, în partea de nord.

Harta moșiilor Pălădești, întocmită de ing. arhitect Iosif Boiardi, din anul 1816, indică: „locul târgului” la sud de Valea Portăroaiei.

Satele Movila din gura Horaitei (Horoiața) arătat de documentul din 1487 octombrie 9 și din anul 1488; și Grijilivii arătat de documentul din anul 1495 martie 16, confirmate de Ștefan cel Mare, (înainte de data hotarniceii), se aflau deasupra hotarului de nord al ocolului târgului. Aceeași situație au satele Mastatici, Picigani, Borăști și Iapa, toate aflate la nordul hotarniceii.

Recapitulând, rezultă că linia hotarului de miază-noapte începe de la pârâul Crângului ce se varsă în apa Tutovei, trece prin cota 279 la sud de comuna Perieni, traversează Valea Seacă și Secșoara (Valea Sohodăieșului), la Simila, sud de satul Drujești (sat ce există și astăzi) și de heleșteul Bistricenilor, merge pe valea Portăroaiei, înainte de dealul din față; Movila

Mare cota 220 și se oprea în râul Bârlad de unde a început hotarul de răsărit.

Din ocol făceau parte și seliștea Bălăcenii, situată între pârâul Smila și Valea Fundătura Epei, deasupra Zmeenilor. Seliștea a fost dăruită de Alexandru Iliș, pentru 100 de galbeni lui Scarlat și soției sale Maria; documentul din 1632 septembrie 21 și 1632 septembrie 21 – 1633 aprilie.

* * *

În hotarnica târgului se cuprindea și „o seliște pe Tutova, anume Ivancea de la Tătarca, care seliște e așezată în afară de hotarul târgului mai sus zis”.

Identificarea acestei seliști, I. Bogdan o face „probabil pe locul unde sunt astăzi puțurile lui Ivanciu, spre Tutova, din jos de Perieni și Drujești”. Afirmația (probabilă) nu corespunde realității, deoarece puțurile lui Ivanciu sunt cu mult mai departe de apa Tutovei, la 4 și 7 km, spre răsărit de pârâul Tutovei, iar hrisovul specifică clar: o seliște pe Tutova și așezată în afară de hotarul târgului.

Mai probabil, această seliște trebuie să fi fost la apus de comuna Iveștii de astăzi, comună care este situată pe ambele maluri ale pârâului Tutova. Propunerea o facem pe baza documentului din anul 1593 martie 16, în care se arată că Aron Tiranul întărește lui jupân Vartic mare vornic de Țara de Jos unele sate, printre care se specifică și „satul Lăslăoani pe Tutova și cu două locuri de mori pe Tutova, care acest sat, anume Lăslăoanii a fost drept domnesc și ascultător de ocolul târgului Bârladului”.

La darea documentului din anul 1495 nu se specifică numele acestui sat, însă din hrisov reiese dovada sigură că făcea parte din hotarul târgului. Și atunci, ne putem întreba, ce sat poate să fie în afara hotarniceii, așezat pe apa Tutovei și ascultător de ocolul târgului Bârladului, decât Ivancea de la Tătarca (care între timp și-a schimbat numele). Și încă un fapt: nu se constată că mai înainte ar fi fost creat acest domeniu domnesc (satul Lăslăoani cu terenul său) de vreun domnitor care să-l alipească târgului.

Cercetându-se documentul din 1593 martie 16, se observă că la stabilirea hotarului Lăslăoani se indică: „până în râpa Galbenă și de acolo în sus către Movilița și de acolo la capătul sălciilor și de acolo în drumul târgului Bârladului în sus, în tufele Răcălasaci și de acolo, Valea Bujorului în sus, iarăși în drumul târgului la capătul Văii Adâncăteiei și pe Adâncata, unde cade Adâncata în râul Tutova”. Pe hartă se poate stabili exact „Valea Bujorului” la apus de cea a Tutovei și „Valea Adâncata – Adâncăței” la răsărit de apa Tutovei: ambele văi în imediata vecinătate a comunei Ivești. Se observă de asemeni „râpa la vie și râpa roșie” la apus de Ivești.

Rezultă deci (și aceasta este sigur) că dacă satul Lăslăoani nu făcea parte din ocolul târgului, atunci cum se explică trecerea hotarului peste apa Tutovei la apus, pe când documentul din anul 1495 arată că hotarul

de apus merge pe apa Tutovei. Presupunem că în intervalul de timp de la 1495 la 1593 să se fi schimbat numele din Ivancea de la Tătarcă în Lăslăoani; astăzi s-a schimbat numirea în comuna Ivești.

* * *

Documentele vremii menționează că de acest ocol mai depindea și satul Rânzeștii pe Prut cu toate bălțile sale și cotețele de pește. Hrisovul din 1594 decembrie 12, dat de Aron Vodă și documentul din 1623 februarie 14 dat de Ștefan Tomșa arată: „a fost satul acela drept domnesc și atârnat de ocolul târgului Bârlad” și „ci mai înainte satul acela a fost drept domnesc și acel uric l-a avut Meleștean de la Petru Vodă”.

În orice caz, satul Rânzeștii nu făcea parte din hotarnica târgului, pe vremea lui Ștefan cel Mare, fiindcă nu se pomenește de el în documentul din anul 1495, iar la descrierea hotarelor de răsărit nu se amintește de apa Elan și Prut, care trebuiau să figureze în document, în cazul când satul Rânzești făcea parte din hotarnică la acel timp.

Cu privire la acest sat, trebuie să facem o deosebire, deoarece prin documentul din anul 1546 martie 20 se constată că Petru Rareș întărește lui Gavril Nicoară și surorilor lui trei părți din satul Rânzești, partea dinspre Elan, ce au fost a lui Donciul Horga, cumpăratură de la părintele domniei mele Ștefan cel Mare (vândută apoi). Reiese astfel că numai o parte din satul Rânzești a fost drept domnesc din ocolul târgului Bârlad. Când a fost creat ca drept domnesc și de cine (înainte de anul 1546) nu se cunoaște. Acest sat (o parte) a fost dat târgului Bârlad, pentru a se aproviziona cu pește – bălți și cotețe.

Rămâne în discuție satul Rânzeștii pe Prut, care pe baza unor noi izvoare ce se vor găsi se va clarifica cum a ajuns acest sat să fie ascultător de târgul Bârladului.

***

Literatura istorică discută și despre moșia propriu-zisă, din cadrul hotarniceii din anul 1495, cultivată și administrată exclusiv de târgoveți.

Examinând știrile din documentul din anul 1757 (fără lună și zi) dat de Constandin Mihail Cihan Racoviță și din actul de cumpărare al moșiei de către târgoveți la anul 1815 februarie 1, putem stabili următoarele limite (hotare):

Hotarul de miază-noapte începea de la sudul pădurii Crângului, în apropiere de cota 259 și mergea spre răsărit pe o lungime de 3800 stânjeni (8474 m) până în râul Bârlad, trecând pe deasupra „Rupturei” (azi ștrandul orașului) și se oprea în râul Bârlad.

Hotarul de răsărit urma albia râului Bârlad până aproape de vărsarea pârâului Jeravăț. La răsărit de râul Bârlad, moșia cuprindea în dreptul orașului și o porțiune de teren, cuprinsă între limitele: zarea dealului Mare, Movila Pascului, în malul râului.

Hotarul de miază-zi și apus mergea pe Valea lui Ilie, cota 223 pădurea Balaur, la cota 259 de unde a plecat.

Deosebit de aceasta, târgoveții au mai cumpărat două moșii, care odinioară au făcut parte din moșia lor. Acestea sunt:

Moșia Cetățuia sau Trestiana, fostă proprietatea vel vameșului Păladie, cumpărată la 1837 februarie 26, cuprinsă între pârâul Trestiana, râul Bârlad, locurile târgoveților cumpărate la 1815 și râpa Dumbrăviței la răsărit.

Moșia Gura Simila și Horoiata sau Mastaticii în suprafață de 2018 ha 29 cumpărată la anul 1884 februarie 27, situată la nord și cuprinsă între pârâul Simila și râul Bârlad.

Notă: A nu se confunda pârâul Hubalna (Hobalna) cu Liubana (Lubana, Lubena); primul pârâu se varsă direct în Bârlad, pe partea stângă la sudul orașului după Jeravăț și azi se numește Hobana; al doilea pârâu este un afluent al Similei, pe partea dreaptă și se numește azi lubăna, lbăna și lbănei. În unele hărți lbăna se mai numește și Similișoara.

Confirmarea celor spuse se poate dovedi prin următoarele documente:

a) pentru pârâul Hobalna:

Documentul din 1429 aprilie – 1430 decembrie, întărește lui Denciul un sat pe Bârlad unde se varsă Hubalna în Bârlad.

Documentul din 1531 martie 12 vorbește de un sat la Tutova unde a fost Tamaș și satul Roșcani la Bârlad, unde cade Hubalna în Bârlad.

Documentul din 1618 martie 20 atribuie lui Ionașco Ghianghia „jumătate din satul Roșcani pe Bârlad, unde cade Hobalna în Bârlad, care este în ținutul Bârladului”.

Din aceste documente reiese destul de clar că Hubalna este un afluent al Bârladului, se află în partea de sud a orașului și aparține de ținutul Bârladului, după cum arată documentul din 1618 martie 20. În ce privește satul Roșcani, acesta se afla pe râul Bârlad, la vărsarea Hubalnei (nu trebuie căutat în altă parte), după cum arată și documentul din anul 1495.

b) Pentru pârâul Liubana, ca afluent al Similei, numit azi lbănești, lbana, lbănei, pe care se află și satul lbăneștii de azi, cităm documentele:

La obârșia Liubanei era satul Mânzați (care este și astăzi), doc. din 1434 aprilie 24.

Pe apa lubana era satul Suseni (care este și astăzi în comuna Băcani), doc. din 1436 iunie 13.

Documentul din 1436 decembrie 7, prin care Ilie și Ștefan V. V. întăresc lui Popa Iuga satul Mânzați pe Libana.

Satele Susenii și Mânzații aparțineau de ținutul Tutovei, după cum arată documentele.

- Va urma -

Viața spirituală în orașul Vaslui până la Marea Unire din 1918

- urmare din pagina 1 -

Pe vechiul lăcaș a fost construită o nouă biserică de către voievodul Ștefan cel Mare în 1490, ca jertfă adusă lui Dumnezeu pentru strălucita victorie de la Vaslui asupra turcilor din 10 ianuarie 1475, denumită de Nicolae Iorga «Termopilele românești». De atunci se păstrează pisania cu inscripția: *“Io Ștefan Voievod cu mila lui Dumnezeu, Domnitor al Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, zidit-am acest lăcaș cu hramul Tăieria cinstitului cap al Sfântului și slăvitului prooroc și înainte și botezător Ioan. Începutu-s-a în anul 6998(1490) luna aprilie 27 și săvârșitu-s-a în același an septembrie 20”*³. Construirea bisericii din piatră și cărămidă în cadrul Curților Domnești de la Vaslui, din vremea lui Ștefan cel Mare, trebuie pusă în legătură cu începutul înălțării a numeroase lăcașuri de cult în Moldova, întrucât cu biserica « Sfântul Ioan » din Vaslui s-a inaugurat seria acelor biserici de oraș cum au fost numite de specialiști ⁴.

Biserica “Sântul Ioan” cuprinde următoarele elemente arhitectonice: pronaos supralărgit, împingerea spre exterior a pereților laterali, îndepărtarea celor două contraforturi care încadrau spre apus absidele laterale, decorațiunea exterioară prin folosirea cărămizilor și a discurilor ornamentale smălțuite cu motive geometrice și figurative în relief. Era construită în plan triconc cu: pronaos (tinda), naos (nava centrală) și altarul. În timpul lui Ștefan cel Mare, se pare că biserica avea și o turlă⁵.

În secolul al XIX-lea, asupra bisericii se fac mai multe reparații, în special după marile cutremure. În anul 1802, are loc un puternic seism, iar lăcașul de cult se va crăpa de sus până jos. Mai târziu, în 1818, turla se dărâmă complet și s-a simțit nevoia refacerii aproape totală a bisericii. În anul 1820, are loc prima refacere a bisericii din acest secol. Acum se construiește lângă peretele de apus turnul clopotniță. Această refacere este susținută financiar de Maria Cantacuzino, după cum reiese din textul inscripției de la 1820: *“Acest sfânt lăcaș zidit de răposatu întru fericire domn Ștefan Voievod bătrânu cu fiul său Bogdan, iar după un timp risipindu-se, s-a zidit din nou de dumneaei cucoana Maria Cantacuzino logofeteasa, soția răposatului marelui logofăt Costachi Ghica, cu toată cheltuiala dumisale spre vecinica lor pomenire la anii de la Hristos – 1820”*⁶.

Maria Cantacuzino urmărea, prin această investiție, să-și asigure proprietatea deplină asupra edificiului eclesiac, înlăturând dreptul orașenilor vasluieni de a se considera stăpâni răzeși ai ctitoriei ștefanienă⁷.

La 10 februarie 1886, are loc un nou cutremur de pământ, care duce la crăparea turnului refăcut la 1820. În anul 1889 încep lucrările de reparație a bisericii de primărie. Constructor a fost italianul Giovanni Costaldo. Primăria cere un ajutor bănesc pentru reparații de la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii. Lucrările se încheie în 1890, iar la 14 octombrie 1890 are loc resfințirea ctitoriei ștefanienă. Acum se refacă pictura în interior și se realizează un cafas din fier. Pictura aparține lui G. Ioanid, un discipol al lui Gheorghe Tattarescu. Ea se realizează într-un stil renascentist, în tehnica uleiului, pe suport de gled, preparat special. În interior, în pronaos, sunt lucrate în imitație de mozaic, portretele lui Bogdan al III-lea cel Orb și Ștefan cel Mare⁸.

În 1894 pe cheltuiala episcopului Hușilor, PS Silvestru Bălănescu, se realizează poleirea catapetesmei formată din 40 de icoane pictate în ulei. În interiorul bisericii se află, probabil, tot din această perioadă, o icoană din secolul al XIX-lea de Nicolae Grigorescu care îl înfățișează pe Iisus Hristos pe drumul Golgotei. Tot la 1894, același episcop va polei și arginta atunci iconostasul Maicii Domnului ⁹.

Biserica « Sfântul Ioan » rămâne până în zilele noastre cea mai reprezentativă clădire eclesiacă a orașului Vaslui. Aici, în Al doilea război mondial a fost adăpostită statuia lui Ștefan cel Mare și Sfânt de la Chișinău – simbol al românismului din Basarabia, pentru a nu fi distrusă de armata sovietică. În ultimii ani, Biserica și Curțile Domnești au îmbrăcat o haină nouă prin osârdua părintelui paroh, Constantin Mogoș cu sprijinul Primăriei Vaslui, personal al domnului primar, inginer Vasile Pavel.

Cea de-a doua biserică din Vaslui datează din 30 iulie 1628. Avea hramul « Sfântul Gheorghe » și era închinată Mănăstirii Zografu, de la Muntele Athos. Mai târziu, mănăstirea primește numele de *Adormirea Maicii Domnului – Uspenia*. Mănăstirea este menționată în mai multe hrisoave domnești emise de Miron Barnowski (30 iulie 1628), Moisă Movilă (5 august 1631) și Alexandru Coconul (2 aprilie 1630). Devine apoi “metoc” al Mănăstirii Dobrovăț și, la 9 august 1796, face schimb cu noul proprietar al Vasluiului, hatmanul Costachi Ghica, el stăpânind mănăstirea și moșia acesteia.

În 1859, mica bisericuță din lemn este mistuită de focul care distruge o mare parte din oraș.¹⁰ În același an, marele boier filantrop căminarul Neculai Hagi Chiriac începe ridicarea unui nou lăcaș de cult, din piatră, în mijlocul orașului, pe locul micii biserici. Căminarul nu mai ajunge să vadă terminată lucrarea, deoarece moare la 1859, construcția fiind finalizată, un an mai târziu, de nepotul său, Dimitrie Castroian, cu banii proveniți din averea căminarului. Acesta din urmă este înmormântat în noua biserică. În 1866, Biserica Adormirii Maicii Domnului cunoscută și sub numele de “Uspenia” sau “ Precista” este reparată de preotul Constantin Maria împreună cu presbitera Elena, cu Ion Bălașa și Dumitru Aftinoaie din Vaslui, lucrarea rezistând timp de 50 de ani, până după Primul război mondial⁹. Marele cutremur din 10 noiembrie 1940 a afectat grav biserica. A fost, apoi, reparată, consolidată și eliberată de maghernițele care o sufocau. Tot atunci, s-a refăcut și clopotnița construită de același boier grec, Hagi Chiriac. O parte din pictura actuală s-a realizat cu sprijinul financiar al marelui actor Constantin Tănase și al soției sale, Virginia, al fostului primar, Ioan Rășcanu și al Societății Femeilor Ortodoxe Române. Resfințirea lăcașului s-a făcut în prezența oficialităților locale, de ziua hramului, la 15 august 1943, în plin război mondial, preot paroh fiind Gheorghe Târnoaveanu. Printre cărțile de valoare existente în biserică este o Evanghelie tipărită la Mănăstirea Neamț, în anul 1821, din vremea mitropolitului Veniamin Costachi, născut la Roșiești, în județul Vaslui.¹¹

Cea de a treia biserică se construiește în 1889. Era de fapt un paraclis al Cimitirului “Eternitatea” din Vaslui, ctitor fiind noul proprietar al moșiei târgului Vaslui, Vera Mavrocordat. Aceasta poartă hramul “Sfânta Treime” și

se construiește în mijlocul noului cimitir, înființat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Se aduc aici pietrele funerare din secolele XVII-XIX care se observă până azi. Și ele sunt o istorie vie a orașului din epoca modernă. Acum se construiește și o troiță în Cimitirul "Eternitatea" din Vaslui. În acest cimitir se găsesc cavourile marilor familii boierești vasluene: Temistocle, Bastaki, Vonograski, Mironescu, Rășcanu, dr. Scarlat¹².

În 1925, din ordinul autorităților, este dezafectat vechiul cimitir din jurul bisericii "Sfântul Ioan", rămânând doar pietrele funerare din secolul al XIX-lea, cunoscute sub numele de rezervația Ghica-Șubin. Aici se află mormintele proprietarilor moșiei târgului Vaslui, ale colonelului Alexei Șubin, decedat la 1854, și Elena Ghica⁴⁹.

În 1934, asociația „Cultul Eroilor” a ridicat în același cimitir un impresionant monument, în fața căruia au fost așezate mormintele a nouă dorobanți, veterani ai Vasluiului din Războiul de independență din anii 1877-1878. În mijlocul lor stă mormântul sergentului Constantin Țurcanu. Se reconstituia astfel, în mod simbolic și pentru vecie, eroica grupă cântată de Vasile Alecsandri, în care legendarul Constantin Țurcanu îi spusese comandantului la Plevna: „Aveți toată nădejdea în noi, n-o să facem Vasluiul nostru de rușine”. Tot în cimitirul "Eternitatea" se află mormintele eroilor din Al doilea război mondial și ale celor căzuți în Revoluția din decembrie 1989.

În ce privește populația catolică, menționăm că, în Evul Mediu, orașul avea o importantă comunitate de această confesiune, existând, de altfel, o biserică catolică, așa cum menționa, la 7 noiembrie 1646, Marco Bandinos. Biserica se distruge, însă comunitatea rămâne la Vaslui până în zilele noastre. Existența mai multor documente o confirmă. În unele dintre ele, orașul Vaslui este trecut sub numele de Waslui ca având o anumită comunitate catolică¹¹.

Menționăm și câteva informații despre cultul *mozaic*. Trebuie amintit de la început faptul că adepții erau evreii, care vin în număr mare în secolele XVIII-XIX și ajung în ultimile decenii să reprezinte până la 40% din populația orașului. Niciodată însă, numărul lor nu va trece de 50% din populația târgului, care număra la sfârșitul secolului XIX peste 9.000 de locuitori, cu 242 de familii de meșteșugari și negustori, repartizați pe 54 de meserii¹³. Edificiile religioase ale cultului mozaic ajung, după unele mărturii, la patru pentru orașul Vaslui, în timp ce la sfârșitul secolului al XIX-lea numărul bisericilor ortodoxe era doar trei.

Prima sinagogă evreiască apare în Vaslui, la 1870. Caracterul specific al populației evreiești în cadrul societății este dat și de apariția la nivelul țării a cimitirelor evreiești. La Vaslui cimitirul evreilor este menționat din anul 1890¹⁴.

Orașul Vaslui în timpul Primului Război Mondial

Intrarea României în Primul Război Mondial și înfrângerea armatei în campania din 1916 a adus refugiul în Moldova, orașul Vaslui fiind în prima linie a retragerii. Fiind și reședință de județ, a adăpostit peste 60.000 de oameni față de capacitatea sa obișnuită de 10.000 -15.000 de suflete, după cum lașul devine „capitala rezistenței noastre până la capăt”, cum l-a numit N.Iorga. Documentele relevau faptul că „locuitorii refugiați din sud în Moldova nu vin în aceste județe ca o populație de milogi și să nu li se mărească mahnirea printr-o primire rece lipsită de iubire.” În orașul Vaslui, presa vremii, consemna faptul că era „o mișcare a populației în localitate până la 12 iunie 1918”, reliefată prin 94 născuți români din care 48 bărbați și 46 femei, 28 evrei

din care 19 bărbați și 9 femei, un bărbat austro-ungar, în timp ce mor 77 de bărbați români, dintre care 13 în război, și 61 femei etc.¹⁵.

În aprilie 1915, doi profesori de limbi străine, Grigore Bobenco și Mihail Popescu de la Gimnaziul de băieți "Mihail Kogălniceanu", erau concentrați, iar direcțiunea lua măsuri pentru suplinirea lor.¹⁶.

De altfel, participarea României la Primul Război Mondial în vederea realizării idealului național și retragerea în Moldova au dus la întreruperea cursurilor pe doi ani. Din 1914 și până la sfârșitul războiului de întregire națională, director a fost Elizeu Mavrodin, care a lăsat o frumoasă amintire elevilor prin bunătatea sa părintească. Din cauza războiului, localul școlii a fost transformat în spital, iar cursurile s-au desfășurat într-un spațiu închiriat. Directorul a „îngrămădit în timpul războiului toată arhiva în podul casei sale”¹⁷.

În anii războiului în oraș a izbucnit o epidemie de tifos și s-a luat măsura constituirii de spitale regionale de Cruce Roșie. În Vaslui, amplasarea acestora este redată de registrele stării civile la secțiunea "morți", mult mai mulți în 1917 decât în 1916. De menționat că în Stația CFR Vaslui făcea naveta între front și oraș Trenul Sanitar nr. 19, în care și-au găsit sfârșitul numeroși militari¹⁸. Prin gară treceau, desigur, numeroase trenuri cu muniție și refugiați, așa că are loc și o explozie la depozitul de dinamită din urbe. Numărul foarte mare de refugiați determină închiderea tuturor școlilor și transformarea lor în spitale, cum a fost și cazul Gimnaziului "Mihail Kogălniceanu", devenit „spital pentru tifoizi”. Deși școala s-a confruntat cu mari greutăți, și-a redeschis cursurile în noiembrie 1916 și a funcționat permanent în anii războiului în diverse case particulare. De această dată, gimnaziul avea opt clase, inclusiv cursurile liceale, pentru a permite refugiaților continuarea studiilor și ținerea examenelor. Condițiile de funcționare erau grele: „lipsă de cărți, frig în clasă, școala fără geamuri și fără profesori titrați”¹⁹.

Problemele financiare și de dotare ale școlii au fost suplinite prin dăruirea profesională a dascălilor și interesul pentru învățătură al elevilor. La conducerea gimnaziului, în 1918 s-au aflat oameni de suflet, printre care Constantin Moisil, însă pentru puțin timp, deoarece în același an este numit director general al Arhivelor Naționale din București. Ultimul director al gimnaziului a fost Theodor Tomida, care continuă cu perseverență demersurile pentru ridicarea instituției la rangul de liceu. Reușește acest lucru după 1923.

În primele decenii ale secolului XX orașul pășește greoi spre modernizare, sub raport social-economic, fiind încă o „comună urbană” de provincie. Este vizibil un oarecare avânt cultural. Se înființează o tipografie și, după 1900, seria publicațiilor locale este inaugurată de „Ordinea” (Vaslui, 1902) și de ziarul local al organizației P.N.L. "Democratul" (Vaslui, Bârlad, 1906, 1911-1937). Lista continuă cu „Revista militară literară” (1913), „Vasluiul”- oficiosul Partidului Conservator din localitate (1914), „Propaganda”, „Poporul”, „Vocea Vasluiului”, „Cultura”, „Vlăstarul” și alte publicații meteorice. Un loc aparte în rândul cadrelor didactice după război l-a avut revista „Învățătorimea vasluiană” care cuprindea informații și articole de un real interes pentru corpul profesional.

În timpul Primului Război Mondial, orașul Vaslui devine un centru important al difuzării informațiilor, după ce în parcul Copou s-a instalat un post național de radio, cu sprijinul cunoscutului savant în domeniul sonicității, Dragomir Hurmuzescu.²⁰

Atmosfera generală a urbei se înviorează prin prezența unor mari personalități culturale sau a unor oameni politici

care stimulează ambițiile autohtone. De exemplu, marele istoric Nicolae Iorga a vizitat de mai multe ori orașul și a conferențiat la 2 mai 1916 despre „Învățăturile trecutului”, expunere pe care o tipărește în „Neamul românesc literar”²¹.

În 1914, la ceremonia de primire a jurământului cercetașilor gimnaziului din localitate, în pădurea Paiu, participă membrii familiei regale, principele Carol și principele Nicolae²². Momente deosebite în afirmarea spirituală a urbei chiar în vreme de război sunt vizitele unor cunoscute personalități culturale, precum George Enescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, geograful Emanuelle de Martonne, Constantin Tănase etc.

Preoți vasluieni în Primul Război Mondial

Țăranii, învățătorii și preoții vasluieni, la cea dintâi chemare la războiul de întregire, au plecat la luptă pentru Țară, Credință și Neam. Preotul și-a luat la rezezaelă Sfintele Vase, Sfântul Antimis, Liturghierul și Cădelnița, fiind alături de soldatul din tranșee. Era acolo, să-i slujească, lui Dumnezeu în prima linie, să îmbărbăteze militarii la luptă. Preoții acordau nu numai asistență religioasă, ci și sprijin financiar. La inițiativa lor, se făceau colecte de bani, cumpărau alimente și înființau cantine pentru copiii orfani ai celor care muriseră pe front, pentru ajutorarea familiilor nevoiașe, mai ales a celor din Moldova.

La inițiativa Bisericii, în 1915, a fost numit ca protopop (supervizor) al preoților din armată, iconomul Constantin Nazarie, prof. univ. la Facultatea de Teologie din București, cu sarcina să organizeze serviciul militar de pe front. Acesta, în noua calitate de Șef al Serviciului Militar Religios de pe lângă Marele Cartier General al Armatei Române, condus de generalul C. Prezan, a pregătit o broșură cu 10 cuvântări model pentru a însufleți soldații în luptă. De multe ori, preoții nu și-au primit la timp solda oferită de armată, iar familiile lor sufereau de foame, de frig și de tifos. Străini de situația propriilor familii nu erau. O știau din scrisori. Erau, însă, departe de casă și în imposibilitatea de a le oferi ajutor imediat. Continuau să-și facă datoria cu cea mai mare grijă și implicare. Au fost situații când preoții au luat arma în mână și au luptat sau au strâns subunitățile care erau în degringoladă și i-au înapoiat pe soldați în linia întâi, la luptă. În plus, preoții nu s-au temut de pericolul îmbolnăvirii de tifos exantematic sau de alte afecțiuni, neclintindu-se de lângă răniți. Ei au fost și învățători, formând din veniturii proprii bibliotecă volante, extrem de căutate pe front. Au creștinat soldați și au botezat copii. Nu doar prin predici au menținut vie credința în inimile ostașilor, ci și prin exemplul personal. Astfel, pe front, se remarcă preoții vasluieni, Petru Pieptu, din Tăcuta (Regimentul 3 Vânători), Constantin Moisiu din Munteni de Jos (Regimentul 7 Rahova), Ioan Gâdei, din Bârlad, Ilarion Dodu, din Băcani (Regimentul 6 Tecuci) etc.²³

Episcop de Huși în anii Marelui Război a fost Nicodim Munteanu (1912-1923). S-a distins ca un bun orator, predicator și liturghisitor. În anul 1917, a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse. A suplinat scaunul de arhiepiscop al Moldovei, a fost numit arhiepiscop cu titlul de „Băcăoanul”, iar din 1939 până la 1948 a fost cel de-al II-lea Patriarh al României cu numele de Nicodim Munteanu. A tradus Biblia din ebraică împreună cu Gala-Galaction și prof. Vasile Radu în anii 1936-1938.

Cunoscând meritele preoțimii ortodoxe în general, și în special ale celei militare, generalul vasluian, Ioan Rășcanu, ministru de război în 1921, menționa: „Preoțimea militară care a însoțit armata în timpul războiului a fost mai presus de

orice laudă. Ca adevărați apostoli, preoții n-au părăsit nici un moment postul lor sfânt și de onoare, ajutând ofițerimea spre a putea duce la glorie trupele”²⁴

În concluzie, orașul Vaslui, în veacul al XIX-lea și până la 1918, cunoaște un proces lent de modernizare și o revigorare a vieții spirituale. Ca și societatea românească, nu reușește să parcurgă integral prima revoluție industrială. Desigur, la Vaslui avem acum elite, dar exista și o pătură agrară extrem de săracă și înapoiată, care, practic, la 1907, va devasta localitatea, exact ca în epoca medievală. Avem manufacturi și proprietari ai vetrei târgului, avem o combinație între arhaic și modern, între Orient și Occident, de fapt avem ceea ce întâlnim la nivelul întregii României, o lume în transformare, într-o schimbare rapidă la nivelul elitelor și o schimbare lentă la nivelul populației, care nu reușește decât cu greu să se adapteze la noile realități. Vasluiul în era o mică Românie, un oraș în care noul se întâlnește cu vechiul, un oraș în care modernismul pătrunde lent.

Bibliografie selectivă:

- Andronic, Alexandru, Ciobanu, Mihai, Necula, Petru, *Cronica Vasluiului*, Editura Publirom, București, 1999.
- Baban, Ioan, *Univers cultural și literar vasluian*, Dicționar, Editura Pim, Iași, 2008.
- Gh. Ghibănescu, *Vasluiul-studiu și documente*, Editura Viața Românească, Iași, 1926.
- Iorga, Nicolae, *Istoria învățământului românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.
- Dumitru, Marin, Alexandru, Cornelia, *Liceul Mihail Kogălniceanu Vaslui-Centenar*, Vaslui, 1990
- Necula, Petru, Ciobanu, Mihai, *Dicționarul personalităților vasluiene*, Editura „Cutia Pandorei”, Vaslui, 2001
- Paul Zahariuc în colaborare cu Lucian –Valeriu Lefter, *Vasluiul de la târg la oraș*, Editura PIM, Iași, 2014.

Note:

1. C. C. Giurescu, *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p.103.
2. Mihai Ciobanu (coord.)-*Cronica Vasluiului*, Editura Publirom, Iași, p. 285.
3. *Ibidem*, p. 96.
4. George Balș - *Bisericele lui Ștefan cel Mare*, București, 1926, p. 59.
5. Grigore Ionescu - *Istoria arhitecturii în România*, vol. I, București, 1963, p. 234.
6. Mihai Ciobanu, *op.cit*, p.104
7. Alexandru Andronic - *Biserica Sfântul Ioan din Vaslui*, în *Monumente istorice bisericesti* din Mitropolia Moldovei și Sucevei din, Iași, 1974, p.67
8. *Ibidem*,
9. *Ibidem*,
10. M. Ciobanu, *op. cit*, p. 279,
11. *Ibidem*, p. 280.
12. *Ibidem*, p. 283
13. Mihai Ciobanu, *op.cit*, p.280
14. Mihai Ciobanu (coord.)-*Cronica Vasluiului*, Editura Publirom, Iași, p. 285; vezi și Paul Zahariuc în colaborare cu Lucian –Valeriu Lefter, *Vasluiul de la târg la oraș*, Editura PIM,, Iași, 2014..
15. „Vocea Vasluiului” Anul I, nr.2, din 15 iunie 1918, p.4.
16. D.J.A.N. Vaslui, Fond „L.M.K.” dos.204.p.31.
17. Gh. Stănescu, *op.cit*, p.14. De remarcat este și faptul că profesorul Mugur, conducătorul cercetășiei, a luat o bună parte din biblioteca școlii pentru a fi evacuată în Rusia la Kerson. „*Din ferire ideea a căzut dar ce s-a întâmplat cu biblioteca nu se mai știe nimic*”. *Ibidem* p.38.
18. Paul Zahariuc, *op. cit*, p. 232.
19. D.J.A.N. Vaslui, Fond „L.M.K.”, dos.205/1915-1924,p.8.
20. Dumitru V. Marin, Cornelia Alexandru, *op.cit.*, p.8.
21. *Anuarul Liceului „Mihail Kogălniceanu”* din Vaslui pe anul școlar-1936, întocmit de Gh. Stănescu, Vaslui, 1936, p.18.
22. *Ibidem*.
23. „Lumina” din 7 ian. 2018.
24. *Ibidem*.

Mass-media face cultură!*

Ion N. OPREA

Vă amintiți? În 2014, în cadrul Festivalului Internațional de literatură și traducere (FILIT) Iași, un grup de jurnaliști și literați animați de revista de cultură contemporană TIMPUL – serie nouă – prezenți în aula Bibliotecii Universitare „Mihai Eminescu”, în asistența unui public numeros, au dezbătut tema Jurnalismul cultural în epoca new-media și au ajuns la concluzia că jurnalismul s-a deprofesionalizat iar în ceea ce privește problema revistelor culturale, deși opiniile au fost împărțite, s-a opinat că trebuie să „ne scoatem din cap” că acestea, prin activitatea lor contribuie la influențarea și formarea părerilor oamenilor.

Contrariat, m-am întrebat, mass-media, revista culturală, editată și citită, formează sau nu oamenii, îi ajută cu ceva? Întrebare care a fost publicată în revista Luceafărul din 8 și 21 octombrie 2014 și revista Confluente Literare din 29 octombrie, la care aproape 100 de cititori ne-au confirmat rolul important al jurnalisticii-literare în domeniu.

„Revista culturală – ca și jurnalismul în general ajută oamenii!” ne-a răspuns scriitorul Constantin Hușanu din Iași; „revista culturală, pe lângă faptul că informează, are un mare rol formativ în viața societății românești, în special, în vederea educării tinerelor generații din punct de vedere estetic, etic, religios, sentimental, sexual, turistic, patriotic, ecologic și familial”, ne-a răspuns scriitorul Petruș Andrei, poet, Puiști-Vaslui; „Revista culturală o necesitate” ne-a asigurat Geta Modiga, Bârlad, redactor coordonator al revistei Arheu; „revistele culturale, ca și jurnalismul în genere, nu doar formează oamenii, pun temelie construcției”, ne-a spus Ion Horia Horăscu, primar ales de cinci ori în comuna Prundeni, județul Vâlcea, mare consumator de fonduri europene; „da, revista literară formează oamenii!”, ne-a răspuns argumentat prof. Silvestru Pânzariu – Siret, mulți ani lucrător în presă; alt profesionist, Vasile Filip, Iași, în postfața la cartea pe care am redactat-o cu răspunsurile primite – „Revistele? Luminoase, instructive și educative...” de Ion N. Oprea, editura PIM, Iași, 2015 - opinia redându-ne și părerea prof. univ. Ioan Dănilă din Bacău: „În opinia mea, presa culturală, chiar și în varianta online, este o modalitate de a iniția, cultiva și menține conștiința civică. Alături ne stau înaintașii, cu ale lor valori morale și estetice perene pe care se cuvine să le acomodăm la contemporaneitatea noastră atât de imprevizibilă”.

Alte și alte jurnale, reviste, radio, posturi TV – mass-media – și-au văzut de scris, făcând cultură postdecembristă. „Cu ani în urmă – între anii 2010-2017, ne precizează Acad. Dimitrie Vatamaniuc, președinte de onoare al Societății pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina – am elaborat studii și articole,

studii și referate pe care le-am oferit spre publicare la ziare precum Crai Nou, 7 zile bucovinene, Săptămânalul de Rădăuți, Monitorul de Suceava, Ziarul de Iași, Dimineața, Tribuna învățământului, Plai românesc și la revistele Analele Bucovinei, Moldova literară, Obcina literară Academia Bârlădeană, Septentrion, Mesager Bucovinean ș.a.” - spune Petru Bejinariu, Rădăuți, care ne trimite volumul „Adevăruri ale științelor naturii în opera lui Mihai Eminescu”, Suceava, 2018, corectură prof. Luca Bejenaru, fotografii prof. Gheorghe Dolinski, membri ai Cenaclului literar la distanță, ca și autorul, probând cum se face cultură în România, cât de actual și iubit este Mihai Eminescu la noi acasă dar și peste hotare.

Grupate și ordonate tematic și cronologic studiile, articolele și eseurile cuprinse în cele 200 de pagini – zece titluri-capitole - sporesc gradul de originalitate al cărții, dovadă a unei frumoase așezări a evocărilor sau descrierilor care au însoțit manifestările Societății pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina desfășurate în acești ani la Rădăuți, Suceava, Siret, Gura Humorului, Vatra Dornei, Putna, Cernăuți (azi Ucraina), Arbore, Sucevița, Gălănești, Frătăuții Vechi, Frătăuții Noi, Dornești, Hliboca, Calafindești, Zvoriștea, Costâna, ș.a., cum scrie în „Cuvânt înainte” la carte, același, acad. Dimitrie Vatamaniuc, care, la cei 97 de ani ai săi, eminescologul ne convinge că, mai ales, când publică despre Eminescu, mass-media face importantă cultură.

Cartea citată, prin comentariile, eseurile și evocările cuprinse, publicate în anii 2010-2017, îl aduce în față pe scriitorul Petru Bejinariu alături de alți colegi ai noștri care se ocupă de poezia, proza și publicistica Poetului Mihai Eminescu - Lucia Olaru Nenati, Nicolae Cârlan, Arcadie Opaț, Ion Filipciuc, Adrian Dinu Rachieru, Vasile Bîcu, Ion Beldeanu.

Mass-media face cultură ne convinge și Camelia Văcaru (TVR) care prin cele două emisiuni culturale) „Conviețuiri”, de pe TVR1 și „Cult@rt” de pe TVR Cultural) ne asigură că în România viitorul jurnalismului cultural și al jurnalismului în general trebuie susținut și agreeat atât timp cât este servit de profesioniști.

*Petru Bejinariu: Adevăruri ale științelor naturii în opera lui Mihai Eminescu, 200 de pagini, Suceava, 2018.

Camelia Văcaru(TVR): „Să mizăm mai mult pe cartea de vizită a culturii” în revista Formula As nr.1304, februarie 2018, p. 22.

Ion N. Oprea: Revistele? Luminoase, instructive și educative..., 394 pagini, Editura PIM, Iași, 2015.

Jocuri de ieri pentru copilăria de azi

Dan HORGAN

Precum arată și titlul cărții autorul, învățătorul Dumitru Andrei a dorit să creeze o ancoră, un punct în care putem să ne readucem în amintire bucuriile jocurilor copilăriei noastre. O ancoră în care, citind cartea „Jocuri de ieri pentru copilăria se azi” să ne apară în colțul buzelor acel zâmbet nostalgic ce ne poartă pe aripi de vis spre locurile copilăriei noastre demult apuse. Dar cum spunea și nemuritorul Brâncuși: „Să nu lăsăm să piară copilul din noi”. Domnul învățător Andrei Dumitru este un om obișnuit cu copiii, de o bunătate deosebită care te cucerește cu vorba lui domoală, un om de o simplitate debordantă așa cum îi stă bine unui răzeș cu rădăcini încă de pe vremea Mușatinilor. Un învățător ieșit la pensie dar care încă mai învață în vatra satului alți răzeși merchezurile dansului, al colindelor dar și al povestirilor despre copii. Dumnealui a trăit printre copiii pe care i-a luat sub aripa ocrotitoare instruindu-i în mirifica lume a cărților. Tot cu o lume mirifică vine acum și domnia sa pe firmament cu o carte despre copii dar și pentru oameni mari. Noi cei mai care avem la rândul nostru copii să fie un memento al vieții pline de joacă a unei etape unice: copilăria.

Toate jocurile culese de domnul învățător Dumitru Andrei a strâns între copertile cărții sale „Jocuri de ieri pentru copilăria se azi” amintiri plăcute a unor jocuri poate demult uitate ce va vor face să zâmbiți la amintirea lor. Care dintre domniile voastre a mai auzit printre blocuri zarva făcută de copii la jocurile lor: „Rațele și vânătorii”; „Telefonul fără fir”; „Țară, țară vrem ostași”, iar cel mai popular joc „De-a v-ați ascunselea”, „Apă, apă, foc, foc”, „Baba oarba”, „De-a v-ați ascunselea”, „Fazan”, „ȚOMANAP”, „Împărate, împărate, cât e ceasul la cetate?”, „Podul de piatră”, „Țară, țară vrem ostași!”, „Țăranul e pe câmp”, „Rațele și vânătorii”, „Vulpea în pădure”, „Șotronul”, „Țările”, „Leapșa”, „Flori, fete și băieți”, „Ața” sau elasticul, „Țurca”, „Sticluța cu otravă”, „Hoții și vardiștii”, „Soma - soma”, „Ligheane, ligheane, sticle și borcane”, „Venea un prinț călare”, „Șapte (nouă) pietre”, „Flori, filme-artiști fete sau băieți, actori, mașini sau cântăreți”, „lapte gros”, „Săritul corzii”.

Cine a mai auzit cântându-se prin parcuri sau în apropierea spațiilor de joacă „Țăranul e pe câmp, țăranul e pe câmp, ura, drăguța mea, țăranul e pe câmp”?

„Hoții și vardiștii” au plecat de mult din anii în care copilăria a luat locul datoriiilor sau a nevoilor să muncească în străinătate.

Acesta mai sunt jucate și în ziua de azi de către copii, dar poate cu mai puțin interes sau nu cu atâta spirit de joacă, cum era odinioară. În prezent, părinți se plâng că, de cele mai multe ori, copiii nu au unde să se joace, deoarece spațiile

special amenajate sunt prea puține. Jocurile preferate de copii acum sunt cele cu rolele, bicicleta, mingea, în special jocurile pe calculator, sau navigând pe rețelele de socializare unde există multe pericole, dar totuși unde, copii au acces mereu. În ziua de azi tinereții s-a desepri nca fenele, terase, uitând că în perioada copilăriei și ie erau adeptii jocurilor de cartier. Întâlnim des o situație absurdă: când am ajuns la maturitate și suntem copleșiți de grijile de adult, vrem să fim din nou copii, să simțim aroma dulce a inocenței caracteristică oricărui copil, ... iar atunci când suntem copii ne-am dori ca timpul să treacă mai repede, să devenim maturi și să vedem clipele interesante și pline de mister. Copilăria poate fi unicul și iremediabilul paradis pierdut. De aceea recomand cu căldură citirea cărții „JOCURI DE IERI PENTRU COPILĂRIA DE AZI” scrisă de domnul Dumitru Andrei.

Ce am putea face noi ca să reînviem trecutul și jocurile copilăriei?

Probabil că nimic, pentru că trăim într-o eră galopantă, în care IT ne domină și de ce să nu recunoaștem, ... ne și place. În era Internetului, când omenirea cucerește cosmosul, când războiul se amplifică în Orient, când teama zilei de mâine a devenit și problema copiilor, cine se mai gândește oare la jocurile de altădată ale copilăriei?

Din păcate, e crudul adevăr, dar e adevărul nostru, al tuturor: noi tragem semnalul de alarmă, dar cine mai poate întoarce ANII TINEREȚII?

La întrebarea pertinentă adresată ilustrului Ambrose Bierce ce este copilăria a răspuns printr-o definiție aforistică: Copilăria este perioada vieții umane, intermediară între idiotia prunciei și nebunia tinereții, la doi pași de păcatele maturității și la trei de regretele bătrâneții..

Timpul este probabil pentru orice om principala resursă din viața lui. Pentru toți copiii chef de joacă și spiritul de aventură sunt caracteristice timpului copilăriei, perioada de timp când lumea se lasă descoperită prin acea curiozitatea nestăpânită însoțită de nelipsita și celebra întrebare „De ce?”; acesta fiind și motorul de depășire a hotarelor atent stabilite de grija părintească, grijă care în unele cazuri este nefundată.

În lumea satului și nu numai copiii apelau la imaginație pentru a-și confecționa singuri jucăriile și pentru a-și inventa jocuri demult apuse: arșice, pușculițe, ocarine, titirez sau sfârlează cu fofeaza sau fără, tot felul de fluier cu forme de animale sau păsări și alte vase cântătoare de diferite forme confecționate din diverse materiale, în special din ceramică, harapnic, pușcoci de soc, viori din coceni de porumb, păpuși din cârpe sau din linguri de lemn, mingi din cârpe sau din păr de porc netratată numită prin unele

zone „Dambilușcă”, morișcă de vânt din hârtie sau tablă, măști de hârtie, șiraguri de tulpini de pădărie sau de hârtie rulată și dată cu lac de unghii șterpelit din trusa mamei. Tot în lumea copilăriei confecționat de către copii era și celebrul zmeu făcut din șipci de stuf, acoperit cu hârtie de ziar sau hârtie albastră cu lungi cozi din hârtie creponată de diferite culori care aducea o încântare deosebită stăpânului atunci când se înălțau și alergau zglopii în înaltul cerului purtat de adierea curenților de aer.

Atunci când au apărut, unele dintre jocurile întâlnite, în prezent, aveau un caracter inițiativ, dublat fiind și de unul ritualic dar în timp, jocurile și-au pierdut aceste semnificații, fiind păstrată doar partea ludică. Astfel, se pare că, la început, jocul cu mingea se juca doar de adulți. Sunt specialiști ce consideră că acest joc ar fi apărut undeva în Orientul Apropiat, în timp ce alți etnologi susțin că jocul cu mingea ar fi fost inventat de către mayași.

Nelipsite în jocurile copiilor au fost și sunt armele, de la vechile săgeți, arcuri la sulițe, pistoale și prăștii cu scoabe sau boabe de porumb, buzdușane, prâsnel sau titirez, nucile în gaură, precursor al celebrului nouă pietre, nasturi (meci de fotbal cu sâmburi), baba oarba, călărețul și de-a caii, țurca, băza, scrânciobul. Copii din mediul urban, se mai jucau cu bețișoare tip Marocco, săritul corziia, pietricele, șotron, „De-a Puia Gaia”, sau „Hoții și vardiștii” în varianta de la rurală.

Jocurile erau jucate și în funcție de perioada anului. Astfel, de Paște se juca „Azi se lasă sec” (de Păresimi), miercurea de Paști de juca „câtu’ mătii”, iar joia de Paști se juca „tocoanele”. Copiii nu ratau nici un prilej de a se juca, astfel, ei aveau chiar și jocul „de-a priveghiul”. În ziua de Florii, copiii își confecționau tilinci din coajă smicelor de sălcie, corn sau buciom din coajă de sălcie, vioară din coceni de porumb sau muzicuțe din foi de ceapă. Prin târgurile mari nu se mai vorbește de arșice, halca, cloșca cu puii, ulii, Podul Popii, șapte sau nouă pietre. O jucărie care premerge celebrele „tubermane” este „pușcociul de șoc”.

O jucărie foarte apreciată, ca dovadă și persistența sa în timp, este titirezul sau prâsnelul. Acesta era făcut dintr-o piatră plată, ca un disc găurit la mijloc, prin care se introducea un bețișor, aceasta fiind varianta descoperită, datând din neolitic. Asemenea prâsnele au fost descoperite din perioade foarte îndepărtate, în toate continentele, din Europa până în Australia, iar specialiștii cred că înainte de a ajunge azi prin loterii, înainte foloseau ghicitorilor, ca simbolism al roții.

Datorită diverselor valențe ale jocului, acesta a fost considerat de unii antropologi ca mijloc de comunicare cu invizibilul, în timp ce psihologii consideră că jocul are calități prin asumarea de către copii a unor roluri, cunoștințe și respectarea unor reguli, un mijloc de stabilire a relațiilor interpersonale și modificare a celor vechi, prilej de verificare a relațiilor cu ceilalți și a atitudinii acestora față de noi, mijloc de a verifica faptul că succesul și eficiența acțiunilor proprii depind de acțiunea celorlalți, un mijloc de învățare a negocierii,

este un mod de experimentare a unor comportamente strategice.

Copilăria „Epocii de Aur”, cu jocurile sale, este cea mai frumoasă perioadă a vieții, iar amintirile din copilărie nu pot fi separate de jocurile la care participau copii din același sat sau cartier, în orașe. Amintirile lui Creangă sunt considerate amintiri ale copilului universal, jocul fiind lumea pe care tovarășii de joacă o urzesc în jurul lor iar o hartă a copilăriei poate fi descrisă în funcție de jocuri. Acestea se regăsesc pe toate continentele și în toate timpurile.

Cei care au copilărit prin anii '80 își amintesc de bogăția jocurilor pe care le împărtășeau cu vecinii. Se declanșa urmărirea, cu «tubermanele» și strada se umplea de hârtii, spre disperarea tuturor gospodarilor; și de zgomot, spre disperarea celor care, la vârsta mai înaintată, doreau liniște. Sau cu libelule, legate de coadă cu ață de papiotă și ieșirea cu ele în lume.

Ne plăcea și zgomotul. Ne plăcea să facem tot felul de chestii. Vestitele colecții de timbre, multe, multe clasoare cu timbre în care se culegea lumea. Sau adunarea la taifas și ziceam povești, o chitară și multă muzică folk, povestirea unei cărți pe care se putea pune mâna nai greu sau mimatea.

Referitor la grija părintească, există oare copil care să nu fi primit măcar o apostrofare pentru faptul că a părăsit spațiul de joacă bine stabilit „din fața blocului” ori, și mai grav, împreună cu tovarășii de joacă a plecat să cerceteze, orașul sau împrejurimile. Escapadele din jurul localității, prin păduri, departe de casă, cățărarea prin copaci după fructe furate, un pepene, struguri, prune, cireșe, corcodușe sau un porumb copt în jar care de fapt constitui și hrana noastră. Ne întorceam plini de praf, transpirați, bucuroși și satisfăcuți; așa se prezenta demult parcă într-o altă viață universul copilăriei, joc și aventură, război și moarte închipuită, gâlcevi de o seară... răsese, răsese, răsese...

Dar, treptat adolescentul a trecut de la jocuri la aventuri, iar ele erau mult mai multe...

Dacă prin anii '80 copiii se jucau cel mai adesea împreună jocurile din cartier cunoscând o perioadă de înflorire, începând cu anii '90, acum aceste jocuri de societate se restrâng și din ce în ce mai mult teren câștigă jocurile pe calculator și a telefoanelor inteligente, jocurile din lumea virtuală.

Această minunată tehnologie de fapt amputează bucuria copilăriei, dezvoltarea armonioasă a tinerei generații care la rândul lor vor lua viața în piept și vor crește și ei copiii lor. Părinții lasă în grija dascălilor din școli educația copiilor dar protejează copilul de alergare, de socializarea „față în față” în exteriorul spațiului de locuit. Mai mult: câți sportivi consacrați mai are România după anii '90? Mai bine jucăm fotbal virtual și îi îndopăm cu Fast food-uri pentru că piața de desfacere a cucerit prin reclamele sufocante copiii din toate păturile sociale. O oră de sport pe săptămână la care elevul prezintă o scutire de la medicul de familie obținută prin cine știe ce mijloace, „Că doar este democrație, nu las eu copilul să fie chinuit la ora de sport.” Acea oră de educație fizică nu face decât să

Învețe copilul tinerei generații că mișcarea este benefică. Benefică pentru cine? Pentru profesorul de Educație fizică? Poate. Drept este că nici spațiile de joacă, luate cu forța de parcările betonate au un mare cuvânt de spus în educația de joacă al copilului. Și spațiile de joacă din parcuri care au mai rămas verzi copilul nu poate așeza o păturică din cauza câinilor maidanezi și a mizeriilor lăsate în urma plimbării matinale a patrupedelor crescute cu mare delicatețe și răsfăț. Proprietarii patrupedelor ar trebui să curețe din urma lui Pufy sau Țuțy „cadourile” lăsate după o noapte de somn în păturica așezată cu grijă de mămică. Dar la noi în casă să fie frumos. Afară nu ține de noi.

Dar la oraș într-un mediu civilizat, pentru românul simplu sau „țugulanul” de rând (cum spune cu haz în cărțile sale Pavel Coruț) ce stă la bloc în plin centru de oraș dar pe care rădăcinile îl smulg violent înapoi la pătrunjelul, mărarul sau la leasa cu ceapă și usturoi, la găinușa din ogradă și invariabil la cocoșul ce ne scoate din minți dimineața când ne e mai dulce somnul iar drăguțul de el, bate din aripi cu putere, se umflă în pene și ne transmite că e dimineață printr-un cântec ce ne trece prin creier. La rândul nostru,

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: **Bogdan Artene**

Tipar: **SC Irimex SRL Bârlad**

noi, din paturile confortabile transmitem posesorului de orătanie cele mai „calde” gânduri printre dinți. Dar chiar și prin viu grai transmise proprietarul, sunt în zadar. Mare domn, atât la stat cât și la sfat, aflat în curtea casei lui de fapt spațiul verde al blocului luat cu japca și având un dezvoltat simț al proprietății spațiului public. Că el a fost primul în bloc. Gătit într-o pereche de pantaloni de trening care au văzut și vremuri mai bune, legați cu bânneț dintr-o o tentativă de elastic, un maieu ce abia acoperă burcica de parcă ar fi scos din benzile desenate și papucii de gumă scâlțiați și scobitoare-n colțul gurii, hrănește în continuare cu multă grijă orătaniile cu boabe de porumb. Dar deschidem într-un târziu geamurile larg pentru înviorare și pentru a primeni camera cu parfumul și răcoarea dimineții. Mare eroare! Intră buluc miasma pentru care ar fi invidioasă și o fermă de păsări. Dacă una dintre găini mai are și o mică producție de ouă, „minunea” trebuie să fie publicată. Ca o reclamă. Cu cotcodăcit tare și repetat. Ca de aia e „Reclama sufletul comerțului și comerțul...sufletul!”. Dar după ce au mai crescut respectivile orătării se mai trece și la sacrificare. Și la un fum dens și iute de grătar. Ca doar suntem la curte. Dacă mai dă și drumul la manele la maxim prin sistemul „Home cinema” totul este perfect. Adio geamuri deschise, adio aer curat, adio spațiu verde, adio joacă de copii, că de, copiii întotdeauna deranjează prin râsetele și jocurile lor pline de inocență grătarul, manea și sticla cu bere.

Fiecare copil are dreptul la spațiu de joacă, la libertate de exprimare și la un tratament educațional în care să nu simtă stigmatizat sau și mai rău marginalizat. Copilul de când este mic și începe să perceapă lucrurile și să stea în șezut dorește să aibă parteneri de joacă adulți, în cazul de față părinți, și care din grijă excesivă pentru copii fac propriile reguli de joacă nelăsând copilului dreptul la discernământ și implicit la propriile reguli. Vrem ca pe cel mic să-l învățăm să se joace corect neținând cont de vârsta celui mic și implicit la nevoile lui de exteriorizare. Noi vedem jocul plin de candoare al copilului prin ochii noștri de adulți cu reguli stricte ce nu trebuie încălțate. La școală se întâmplă aceeași poveste: copiii au parte de activități bine organizate după un program strict și supravegheate autoritar de învățătoare. Iar atunci când ajung acasă, se așteaptă ca cineva să fie iarăși la dispoziția lor, pentru a-i fi partener de joacă. Câți dintre copii nu au fost surprinși vorbind singuri cu jucăriile cu o mare înflăcărare și convingere până sunt deranjați de către adulți? Copilul îi este necesar să fie lăsat să-și descopere singur sau în grupul de joacă jucăriile, principiul de funcționare și jocurile la care poate fi integrat. Chiar dacă la întoarcerea acasă este numai bun de pus în mașina de spălat, este certitudinea că v-a crește sănătos cu o mare stimă de sine și încredere în forțele proprii.

Jocurile copiilor în colectivitate le va spori imaginația îi va încuraja pentru a învăța jocuri noi, să reunească în jocurile lor personaje pozitive, dar și negative, să-și coordoneze joacă și să stabilească scenariul convenabil. Jocul în aer liber va da posibilitatea copilului să crească sănătos, să ardă calorile consumate în exces prin grija părinților de a nu suferi de foame copilul, va învăța să se servească de cuvinte noi în vederea creării unei lumi imaginare. În plus, își va depăși teama de socializare la aer curat, își va proteja ochii, coloana vertebrală și va găsi activități plăcute pentru o dezvoltare normală a creierului. Această activitate „de a se juca” și de a nu-i fi teamă de zbenguiala copilăriei îi va servi întreaga viață și chiar în creșterea propriilor copii sănătoși.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Din presa vremii....

Marcel PROCA

„Serata în onoarea Armatei”¹

Din inițiativa prefecturii de Tutova a avut loc în ziua de 6 ianuarie (1918 n. n.), la sala Teatrului Carol², o serată dată în onoarea armatei³.

La orele 10, sosește d-l general de divizie Eremia Grigorescu⁴, și d-l A. Constantinescu⁵, ministru de interne, care au fost primiți de prefectul județului Th. Vasiliu⁶ și Simionescu⁷ primar.

Programul începe cu imnul regal executat de orchestra comandamentului.

A urmat după aceea programul:

1. Violonistul N. Baică, solo de vioară, acompaniat de A. Bobescu.
2. D-na Natalia Darie, solo de voce.
3. Artistul I. Manu de la Teatrul Național a spus mai multe monologuri.

S-a dansat pe urmă până la orele trei.

Printre cei prezenți am observat:

Generalul Eremia Grigorescu, A. Constantinescu, ministru de interne, general Vernescu⁸, general Jitianu, general Referendaru⁹, general I. Popescu, colonel Todicescu¹⁰, colonel I. Solomon, colonel Negruzzi, A. Gussi prefect de Covurlui, lt. colonel T. Vasilescu, lt. colonel Aritonovici, lt. colonel Coroiu, colonel Enăcluță Rădulescu, lt. colonel dr. Zaharof, lt. colonel Georgescu, maior Negulescu, maior Dobrescu, maior dr. Șerbănescu, maior dr. Fouque, lt. colonel Schiper, maior intendent Filipiu, locotenent Jellea, căpitan Furnică, căpitan intendent Penescu, căpitan Bătăărăscu, locot. Axente, locot. Condruț, căpitan Angheliescu, intendent căpitan Butărăscu, căpitan Ivanceanu, locot. Safirescu, căpitan Sârbu, sublocot. I. Bober, Victor Stoenescu polițaiul orașului, Neșțianu¹¹ directorul liceului, Buzdugan secretar, sublocot. Diaconescu, căpitan dr. Belciugățeanu, sublocot. Christescu, etc.”

- 1 „Mișcarea”, 11 ianuarie 1918.
- 2 Mai vechiul Teatru Iasculovschi dispăruse și în locul acestuia s-a ridicat în 1913 Teatrul Carol, distrus în 1933 de un incendiu. Actualmente pe acel amplasament se află Centrul SPA.
- 3 În textul articolului apar numeroase nume de ofițeri superiori fapt ce poate fi conexas cu un document, datat 20 ianuarie 1918, al Serviciului sanitar al orașului Bârlad unde se menționează despre importanța combaterii focarelor epidemice atât de „periculoase în această garnizoană unde sunt atâtea comandamente superioare”. SJAN Vaslui, *fond Serviciul sanitar al orașului Bârlad (1887-1951)*, dosar 6/1918, f. 1.
- 4 *Eremia-Teofil Grigorescu* (28 noiembrie 1863 Golăești, lângă Târgu Bujor - 21 iulie 1919, București) a fost un militar și om politic român, *general* de divizie. A urmat cursuri primare la Tg. Bujor, gimnaziul la Galați (1874-1878), Liceul Național la Iași (1878-1881). A fost înscris timp de un an la Facultatea de Medicină și Științe din Iași, după care a plecat la București, dedicându-se carierei militare: Școala Militară de Infanterie și Cavalerie (1882-1884), Școala de Artilerie și Geniu (1884-1886); cursuri de matematică superioară (Sorbona, 1887-1888) și stagiul de perfecționare în artilerie și administrație în Franța. În cursul carierei militare a avansat rapid în ierarhia militară, până la gradul de general de brigadă (28 noiembrie 1915), apoi, în timpul Marelui Război, este avansat la general de divizie (1 aprilie 1917), și general armată (24 ianuarie 1918). A deținut, printre altele, funcțiile de: comandant al Brigăzii 3 Artilerie (1906), comandant și profesor de algebră superioară al Școlii Militare de Artilerie și Geniu din București (1907), director al Personalului din Ministerul de Război, comandant al Diviziilor 14 (1914) și 15 Infanterie (1916), al „Grupului Oituz – Vrancea” (1916 – 1917), al Corpurilor 4 Armată (1917) și 6 Armată (iunie 1917) și al Armatei 1 (30 iulie 1917 - 1 iulie 1918), inspector general al armatei (1918), Ministru de război, în guvernul condus de generalul Constantin Coandă (24 octombrie – 28 noiembrie 1918), Ministru ad-interim la Industrie și Comerț. A fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a, fiind unul din cei patru ofițeri români decorați cu această clasă, alături de generalii Constantin Prezan, Alexandru Averescu și Gheorghe Mărdărescu. În mormântarea a avut loc cu funeralii naționale, la Mărășești, osemintele fiind-i mutate ulterior în mausoleul ridicat în localitate. Pentru detalii privind viața și cariera sa, vezi și: Nicolae Ionescu, *Generalul Eremia Grigorescu*, Editura Militară, București, 1967; Neculai Moghior, Didi Miler, *Credință și glorie – Generalul Eremia Grigorescu. Mărturii și documente*, ediția a II-a, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006; Adrian Stroea, Marin Ghinoiu, *Din elita artileriei*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2012; Doru Dumitrescu, Mihai Manea, Mirela Popescu, *Mica enciclopedie a Marelui Război (1914-1918)*, Editura Corint educațional, București, 2014, pg. 25-27.
- 5 Alexandru Constantinescu (4 septembrie 1859, București – 18 noiembrie 1926, București) doctor în drept la Paris, om politic liberal, deputat (din 1901) și senator. Ministru al Agriculturii și Domeniilor (1909-1910, 1914-1916, 1922-1926), ministru de Interne (1916 – 1918), al Industriei și Comerțului (1918-1919).
- 6 În fapt Grigore D. Vasiliu.
- 7 Nicolae N. Simionescu, avocat, membru marcant al organizației locale a P.N.L. (din 1925 președintele organizației locale), ales în mai multe rânduri primar și deputat. În *Calendarul Tutovei* din 1920 se precizează la adresa sa: „Avocat distins al baroului de Tutova. Fost primar al orașului Bârlad în care calitate a desfășurat o activitate prodigiasă, mai ales pe timpul războiului când mii de oameni își găsiseră refugiul în orașul nostru. Cu toată greutatea de aprovizionare, din acele vremuri el a știut, prin munca lui pricepută, ca cetățenii bârlădeni să nu sufere nici o lipsă iar cei nevoiași să vadă în el un adevărat părinte. În politică combativ și sincer, ceia ce i-a atras dragostea și admirația cetățenilor bârlădeni. A fost ales, în primul parlament al României Mari, întrunind cele mai multe sufragii.” „Calendarul Tutovei”, Tipografia C. D. Lupășcu, Bârlad, 1920, p. 51.
- 8 Ioan Vernescu (15 februarie 1865, Buzău - 2 decembrie 1935). În perioada Primului Război Mondial, a îndeplinit funcțiile de: comandant al Brigăzii 1 Artilerie Grea, șef de stat major și șef al Serviciului Artileriei la Corpul I Armată și comandant al Diviziei 5 Infanterie, începând cu 25 mai/7 iunie 1918.
- 9 Comandant Superior al Garnizoanei, cum apare menționat pe un afiș din acea perioadă. SJAN Vaslui, *fond Episcopia Hușilor*, dosar 8/1919-1925, f. 66.
- 10 Probabil colonelul Toplicescu, comandantul garnizoanei Bârlad în acea perioadă.
- 11 N. D. Neșțian (4 noiembrie 1878, Tuchilați, jud. Fălciu – 23 februarie 1966, București). A fost profesor de istorie și latină la Liceul „Gh. Roșca Codreanu” (1 octombrie 1908 – 1 septembrie 1938) și director (1914-1916). Înscris în cadrele Partidului Național Liberal a fost ales primar, prefect (1922-1926), deputat și senator în mai multe legislaturi (1927-1933). Pentru detalii privind viața și cariera sa, vezi și Marcel Proca, *Bârladul: Oameni, case și locuri, zone încărcate de istorie*, în „Studii și articole de istorie”, tom. LXXVIII, 2011, pg. 327-333.